

ВСИЧКО за МАЙКА ми

ИЗДАТЕЛСТВО

*Тази книга се посвещава на майка ми,
Русанка Василева Богданова*

Всичко за майка ми
copyright © 2017 Фондация Буквите

© Издател – Фондация „Буквите“
© Редактор – Нели Господинова

ISBN 978-619-154-260-4

ВСИЧКО
ЗА
МАЙКА МИ

/СБОРНИК СТИХОВЕ И ПРОЗА/

София

2017 г.

БУКВИТЪ

*Не съм готова още
стихотворение да посветя на тебе,
мамо!
Защото ти си част от мен!*

Е. Костова

ПРЕД ТЕБЕ КОЛЕНИЧА, МАМО!

(ПОЕЗИЯ)

* * *

Милена Белчева

Никне ангелска нежност безмълвно по дланите груби.
И усмивка от спомен любим грейва в нас като цвете.
Нека всичко в света, безвъзвратно дори, да загубим,
само нашите майки да са живи и тихо ни светят.
Само нашите майки да ни шепнат гальовно до късно
и с надежда и зов светли друми за нас да предричат.
Те умират внезапно, а после внезапно възкръсват,
в паметта на сърцето и в едно закъсняло: „обичам...”

Яна Костова

Посоките са слепи. Ти мълчиш,
а толкова съм мъничка без тебе,
прости ми тази слабост. Но болиш...
И страшно ми тежи да бъда смела.
Безумно е да чакам да се върнеш –
светът ни засега е разделен...
Усещам как копнееш да прегърнеш
децата си в най-тежкия им ден.
Прости ми, мамо, знам, че се усмихваш,
в ръцете си усещам топлина,
сълзите си отново ще изтрия.
Исправям се. И знам, не съм сама...

МАЙКА

Йорданка Радева

Тя е майка, която реди със самотата си в мрака
спомени бледи, от които сърцето боли и кърви.
Тя е от тези, които тъгуват, през сълзи все чакат,
тя просто знае как да крие и мисли тежки в очи.
И мълчешком на пръсти брои стъпките есенни
дори когато сама е на лятото в апогея на дните.
Тя е в своята, най-топлата есен, с златни мечти,
в коси бялото скрила под воал пеперудни криле.
И сега... във вечерите самотно-тъжни... възсиви,
с телефон разговаря. За синове. С мисъл за тях.
Тя е майката, която до най-късно на дните си
чака да чуе на децата си топлия, звънкия смях.

НА МАМА

Цветанка Ангелова

Ти как си ни отгледала сама,
и как успя да ни изучиш, мамо?
До сетния си дъх ще ти дължа,
че пристан ми е крехкото ти рамо.
Капризна, избухлива, гневна бях,
не те пожалих, мамо, не разбирах.
Сега, когато малко поузрях,
от болка и от жал за теб умирам.
Прекрачвах ли училищния праг,
спокойна бях със левче за закуска.
На празник редом с другите стоях –
и цвете за учител не пропусна.
Макар и без опората на мъж,
за сборник, за учебник или книга,
ти как не каза, мамо, ни веднъж,
че нямаме пари, че не достигат?
И всяка есен всичко ново бе –
ти никога от никого не проси.
Не ни лиши от лагер на море,
все даваше и даваш без въпроси.
Косите в труд без време побеляха,
веднъж не те видях да си почиваш.
Не бе унила, нито се оплака
протритите си дрешки, че подшиваш.

Дете и просяк гладни не подмина.
Дори за тях намираше петаче.
Не знам дали бе някога щастлива,
но сварвах те как тайно, тихо плачеш.
Дали ще мога някога и аз
на малкия ти пръст да стъпя, мамо?
Най-ценният урок не взех във клас –
предаде го сърцето ти голямо!

НА МАМА ГОДИНИТЕ
Радка Атанасова-Топалова

Смаляваш се по малко всеки ден.
И ме забравяш.
Като дете, приседнало до мене
ти търсиш миналия ден тъдява.

Понякога смаляваш
грешките, вините ми,
забравила да ме погалиш.
Душата, с раните измити,
намира кръстопътя на съдбата.

Очите ти – ми следват пътя.
Гърба сърдите го усеща...
Тъгата в дните ни задъхани
ме чака в следващата среща.

Смаляваш се по малко всеки ден.
Смалявам се до теб и аз.
Но майчиният тих рефрен
за мен е живият компас.

У ДОМА
Людмил Симеонов

От тъмно не превила крак, чевръсто
за гостенина мама се разшета,
разчупи хляба с отмалели пръсти,
извади чисти чаши от бюфета,
до тате после седна мълчаливо
и с погледа си ме погали само.

Навярно радостта ѝ е горчива,
защото утре пак ще бъдат двама.

НА МАМА

Нели Арнаудова

Колко са стари ръцете ти, мамо!
Набраздени с поуки, ме галят.
Малка съм, пиша по пясъка,
с вятъра викаш моето име
и коленете ти ме приспиват...

Будя се.

Колко са стари ръцете ти, мамо
колко са мили!

НА МАЙКА МИ
Виолета Бедринова

Все разказваш ми, майко,
за онези отминали дни,
във които горчал ти е хляба
и животът навъсен е бил.
Смисъл най-истински в дните ти
бяхме, все заръчваше: „Чедо учи,
та по-лесно за хляб да се бориш
щом пораснеш, в бъдните дни!“
И залягах над книгите често,
за държави четях, за царе...
В длани сбирах смели мечти.
Колко много тъга днес в очите ти,
колко много неслучени истини.
Колко много несбъднати дни!
Но когато назад се обърна, все
по-често откривам за себе си,
че опора била си ми ти!

НЕИЗПРАТЕНО ПИСМО

Геолина Стефанова

Студено време, мамо.
Късна пролет.
Не плача. Пак е този
блудкав дъжд.
Не майски рози,
виждам птици в полет
как падат изнурени.
Отведнъж.
Големите момичета
не плачат,
но спя и търся
твоите ръце
да дръпнат мрака,
мислите ми мрачни
и скриват в шепа
нервното сърце.
Прескача, блъска се
в стени от злъч и камък.

Дъхът на чубрица
и мента чезне. Страх,
че губя се и път обратен няма
погребва силата ми
в задушаващ прах,
от който кашлям сутрин
и се давя в думи
с кафе преглътнати,
неказани. Горчи
и къса нерви
делник скудоумен
Да знаеш, мамо, как
умората тежи!
Но ти си стара вече,
майчице любима.
Това писмо ще скрия
в джоба, да мълчи.
Щом звъннеш, ще ти кажа –
всичко имам.
Пази се с тате... Чу ли?!
Бог да ви благослови.

ТИ ПЛАЧЕШ, МАМО

Румяна Бакърджиева

Пресеква ми дъхът. Ти плачеш, мамо...
Душата ти е цяла в тази болка.
От татко тя останала е само...
И може би и спомените – колко?
Навярно хиляди! Години памет!
Та връзката ви вече беше кръвна –
една душа и дух,
и даже тяло...

Дали у теб отново ще се съмне?

Сега си цяла в черно. И отвътре.
Погребала виталност, смисъл, вяра...
Но я ме погледни – не съм ли всъщност
от татко плът, живот, дори и мяра?

В очите ми се вгледай – той те гледа.
У мен е посадил дълбоко нежност.

Пресеква ми дъхът – ти плачеш, мамо!
Но аз ще те нахраня със надежда!

МАЙЧИЦЕ

Драгни Драгнев

Всичко на тоя свят, майчице, имаше в тебе...
Бучици пръст се изпречват в очите на зрънце.
Дъжд и сняг върху нежното рамо на нивите.
Пътища носят небето в ръцете си здрави.
В разцъфтяло дърво слиза пяна до корени.
Ветровете над простора пепелта ни разхвърлят.
Птици – в любовна игра премалели и диви.
Стъпки отключват и стъпки залостват вратата.
Песен люлее и търси вселената в душата...

Пътник съм, майчице мила, вървя по небето.
Дърпат ме бездни наоколо, облаци кривокраки
на раменете ми седат... Настървени ме спират
думи и мълнии... Кучета дебнат и вият – и лаят.
Чувам на спомена камъкът да фучи и да пада.
Радостта ми, от мъка прогонена, рони сърцето...
И все между рая и ада на дните и дългите нощи
времето бърза, оре и браздата му рана оставя.
И все по-надолу, към тебе – додето си мисля,
че върха на небето изкачвам и вече съм близо...
Умолявам за две шепи пръст, когато угасна.
С всичко от твоя свят, майчице, лягам до тебе...

НА МАМА

Цветанка Ангелова

Когато ме пробожда самота,
когато съм ранена и без сили
и чукам на затворена врата,
тогава призовавам твойто име.
Когато съм от щастие пияна
и мога всичко, и се чувствам бог –
не ти звъня; при теб лекувам рана.
Тогда търся майчина любов.
Жестоко е навярно да си корен,
цветът да гледа слънце и пчели
и само неогрян, сланен, отронен,
тъгата си със теб ще сподели.

* * *

Николина Милева

Клеяса и ѝ тегне добротата,
в очите на детето ѝ е тихо.
Къде е мама да зачене вятър?
В очите на детето ѝ са викове.
Заостри се и ръби небосвода.
Ръцете на детето ѝ са плахи.
Къде е мама и защо не може
след толкова животи да заплаче?
Набръчка се, стафидени мъниста
заниза мама в снежния си поглед.
Разплака се, какво ли каза, всичко.
Залюшка се светът ѝ като облак.
И горе завая, там горе всъщност,
земята е висока и е тихо.
Пристъпва мама с сила на завръщане,
в очите на детето ѝ са стихове.

* * *

Николина Милева

Той расте, аз смаявам се, Мамо,
и до теб се завръщам в съня си.
И протягам ръце, да те хвана.
И прибирам надежди от пътя си.
Като падне пердето, клепачите
тръшват бързо бравите си тежки.
Скърца подът. И удря кълвачът
по кората на моите грешки.
И плътта ми боли, а кръвта се съсери,
и в сърцето се стече мастило.
Пиша после писма и раздирам всемира
на едно от едно – непростимо.
Търся Бог, под снега, зад вратата,
и се чувам как нощем го викам.
Плахо ехо, прилича на вятър,
но не стига за разговор с никой.
Малък пес ми отвърща от двора
и подскача. Дали те усети?
Пред очите ми пъплека хора,
а в душите им – нещичко свети.
И се будя. Таванът се вдига.
А небето мълчи по човешки.
И смъртта, и смъртта си отива.
Точно там, във очите му детски.

ПАМЕТ

Галина Иванова

Имам памет за мама като памет за лято,
спомен син за курорт и един ресторант.
Диша „Старият дъб“ и разказва по дати
кой и как носи табли с неземеен талант.
Мойта майка върви – Василиса Прекрасна.
Аз – почти запетайка, я рисувам с молив.
На руснак и на немец трябва най да е ясно,
че духът на жената е от здравец по-жив.
Мама див слънчоглед е. И е семе от круша.
И е ангелска песен – фолклор до зори.
Чужденците поплакват, додето я слушат,
нещо наше навярно трепва в тях и гори.
Аз набождам картофче и вещо запомням
как ѝ казват: „Мария, догодина – пак тук“.
Ставам космос почти. И водица от стомна.
Как така те четат ми мечтата без звук?
Но не би било никак възможно без мама
това влюбване тяхно в земите ни, знам.
Сервитьорствам наум. Днес съм притча и рамо.
Мама – крехка старица е с дух като храм.

НАЙ-СЪВЪРШЕНОТО СТИХОТВОРЕНИЕ Екатерина Костова

Не съм готова още
стихотворение да посветя на тебе,
мамо!
Защото ти си част от мен!

А как да посветя поема
на своето несъвършенство?
Как да възпея
изпепеляващата ме вина
след грешките?
Как да се преклоня
пред планината
във гърдите ми –
от гняв и болка,
от безсилие и от кураж,
от страх и устрем?
Как да се закълна
във вечна вярност,
щом даже вярата си
не успявам да спася
от чужда завист винаги?

Как да ти кажа
простичко „обичам те“,
когато искам
да опиша с думи
прозрачността
на първата сълза,
с която тръгнах
по своя път
и те оставих да ме чакаш?
И как не мога
да намеря всички цветове,
за да наситя с тях
рисунката на дните
с най-обикновеното
отваряне на портата
и твоето: „Здравей, момиче“!
Защото аз съм ти
и ти си аз,
но ме научи
да има още място в мен
и значи в тебе също –
за моите деца –
най-съвършеното стихотворение,
което мога да напиша,
а ти да препрочиташ,
мамо!

ПРЕД ТЕБ КОЛЕНИЧА

Галина Московна

Омесих погача от Слънцето
в тихата дрямка на мама.
По челото вече набръчкано
сънят ми нежно запява.
И търсим пламък в очите си
с чудния изгрев край ручея,
стъпвайки боса на пръсти,
родена в песента на авлига.
Чутовна ще бъда пред рая,
молитвен олтар за душата ти,
с везана риза орисана
с тебе ще бъда до края.
Сълзите прегърнах аз тихи
в пресъхнал извор от мъки.
Целуната от твоите хубости,
пред теб коленича, о, Господи!
Пред теб коленича! О, Господи
целуната от твоите хубости!
В пресъхнал извор от мъки,
сълзите прегърнах аз тихи.
С тебе ще бъда до края
с везана риза орисана,
молитвен олтар за душата ти,
чутовна ще бъда пред рая!

Родена в песента на авлига,
стъпвайки боса на пръсти,
с чудния изгрев край ручея,
търсим пламък в очите си.
Сънят ми нежно запява
по челото вече набръчкано.
В тихата дрямка на мама
омесих погача от Слънцето.

ПО МАМИНИЯ ПЪТ

Слава Костадинова

Върнах се, мамо! Тебе те няма
да ми отвориш вратата.
Върнах се вече и съм голяма,
но съм сама като вятър.
Аз си оставам твоето момиче –
с кичури сняг във косата.
Питай ме, мамичко, аз не попитах
колко за мене си плакала.
Върнах се, мамо, крача по пътя,
който за мене измина –
моите рожбички майчино рамо
винаги топло да имат.
Върнах се, мамо. Думите стенат,
пълнят със мъка сърцето.
Знам, че отдавна претърсваш за мене
долният край на небето.
Тук ме посреща спомена само...
Върнах се, мамо!

РАНИЦА

Росица Иванова

Тревогите за теб
аз носех като тежка раница.
Тя се прокъса и така
ги пръснах по света.
И досега все още ги пиляя,
ала не свършват...
Макар че вече в този свят те няма,
останаха ми като втора кожа –
натезжала раница
със спомени,
та чак не мога да вървя...

Вземи тревогите ми, майко,
както и преди си правила,
дари ме с кожата ми истинска
от смях...

РЕЦЕПТАТА СТАРА НА МАМА Дора Ефтимова

Празник беше да се завърна
отново в бащината къща.
Мама и татко пак да зърна
и с обич дълго да ги прегръщам.

И колко дъхава беше само
на мама топлата погача,
и твърдо бащиното рамо,
на което скришом плачех?..

И днес се връщам, но я няма
на прага със смокиново сладко,
да ме срещне с усмивка мама,
а без крило остана татко...

Тихо е. Лозницата унило
е повесила редки гроздове.
Няма го татковото плашило.
На воля пируват дроздове.

И цветята, клюмнали главички,
тъгуват за ръцете на мама.
Плетка плете паяк по всички
стаи и горе на тавана.

Само смокинята на двора,
отрупана с едри плодове,
ми кима и нежно говори...
Очаква някой да ги прибере.

Обрах я и какво сладко сварих
по рецептата стара на мама!
Сълзите на татко сякаш изтрих.
Усмихна се звездата ѝ голяма.

РЕКВИЕМ
Надежда Радева

Аз те чаках, мамо,
аз те чаках, а Животът
лепнеше по устните ми – пиех!
И се смеех над присъдата очакване,
и се връщах, знаейки, че няма връщане!
Ах, по устните ми лепнеше животът-сладост
тихомълком от смъртта ухажвайки ме...
Аз... от обич вярвах, майко,
и те чаках... вечер... в стаята ти.
А напролет вятърът разбърка всичко.

Вятърът отпуши сетивата ми,
вятърът небето ми откри,
слънцето изнесе в планината
и света в сърцето ми взриви...

Всичко, всичко ми отнесе вятърът!
(Уж умереният вятър през април.)
И Исус възкръсна – жив е,
не и ти.
И не чакам вече, мамо!

ТАМ, НА ПРАГА

Надя Луканова

Аз се връщам
при врати незатръшнати
и присядам на прага,
за да си спомня
как ми подсвирваше времето
с пръсти момчешки
и безумно го гонех,
а то ме застигаше.
Там, на прага
на старата къща,
мама стиска ключа,
за да отворя и вляза.
В раклата махагонова
чаршафи подбелила:
„Вземи си ги, дъще“ – ми казва. –
„От ръцете ми са,
за да те стоплят“

ЦВЕТЯТА НА МАМА

Бианка Габровска

Сънувах сън. Със теб вървахме, мамо,
през път, застлан със разлюляни макове.
Закриляше ме крехкото ти рамо.
Със длан изтри очите ми разплакани...

Милувката, по-нежна от въздишка,
превърна ме във мъничко момиче.
Поисках миг от дните си предишни –
да мога с мак към тебе да дотичам.

Но... се събудих... Беше пусто, тъмно...
Не ме дочака... Тихо отлетя.
Замаяна, на прага се препънах
и чух шума на ангелски крила.

Пази ме, мамо! Ти ме правиш силна.
До теб се чувствам ведра и добра.
Когато след години те настигна,
с венче от макове до теб ще спра.

ЧЕРЕШИ

Николина Милева

На Мама най-последния живот
се беше сврял в презрелите зеници.
А Мама... тя е по-добра от Бог.
Тя, Мама може полетът на птиците.
Умее го и с поглед, и с душа.
Умее Мама някак да възкръсва.
Тогавя слушам тази тишина...
аз слушам Мама, нейна и невръстна.
Тогавя се замислям за страха,
за оня звяр преял с наплюта мърша,
а Мама стиска зъби, стика мен
и знае, че последният е първи.
А после нищо... няма да тежи.
Тя, Мама ще е вятърна и лека.
По-лека от душата на чемшир.
По-вятърна и звездна. По човешки.
Тогавя се замислям за смъртта –
плешивката с отвъдни интереси...
Тя, Мама, ще възкръсне след това
и пак ще пием вино
от череши.

ЧЕРЕШОВА ЗАДУШНИЦА

Мариана Стоянова

(в памет на мама)

Днес е поредна Задушница, мамо!
Хора раздават за помен череша.
Твоят гроб залутан в тревата е, само
свещица запалена на него не свети.
Синът е отдавна далече, в чужбина.
Внуците имат своя си свят.
Не се е сетил и някой роднина.
Към гроба проправям пътеката аз.
Тежат ми годините, без теб наредени.
Страшно студено е без твоя дъх.
Стигам до гроба. Ружи засмени
сред гъста трева се борят за лъх
въздух, топлина и малко надежда,
че ще ги има за кратко в света.
Дали от годините глава ми се свежда,
или защото с теб оставам сама
да ти разкажа последните вести –
за родната къща, за мен и за други...
чувствам как черешови песни
поемат по пътя на душите изгубени...

СБОГУВАНЕ

Младен Василев – Мисана

Не бях добрият син, но ето –
скърбя наравно с най-добрите синове.
Сърцето ти до края бе заето
за моята мечта да съм до теб.

Извикана от старост и nevoли,
дойде смъртта ти да те прибере.
Застанал пред ковчега, се помолих
дано на онзи свят да си добре.

Положих кървавочервено карамфилче
прощално на изстиналата гръд.
Запя заупокойно с попа птиче –
душата да се възнесе отвъд...

Не беше майката на Дебелянов – блага,
но „искам да те помня все така“. –
Застанала безмълвно там, на прага,
как ме отпращаш с махаща ръка.

ПРОСТИ МИ!

Нели Господинова

(акростих)

Прости ми, мамо, че живях

Различно и направих грешки.

От всеки глупав смъртен грях

Събирах истини човешки.

Тъгувах, плаках и се смях

И носих съвестта си тежка...

Мисли каквото искаш... Бях...

И днес дойдох да диря прошка.

БЯЛА КОЛЕДА
Нели Господинова

Светло ли ти е в душата, мамо,
горе, на небето отмаляло?...
В коледната нощ без тебе само
скита се сърцето оцеляло.

В стъпките, отдавна избледнели,
в спомените живи като рани...
Търся те в най-светлите недели,
търся те в угасналите длани.

Светло ли ти е? Ще ти запаля
свещ от восък с коледната пита.
Бъдникът в камината остана
с огъня самотно да въздиша...

И да вие дим до небесата.
Пътя ми към тебе да чертае,
за да може светлото в душата,
твоя дом небесен да познае...

И да свети горе сто години
над земята черна-почерняла...
Светлината щом откъд премине,
Коледата да остане бяла...

МАЙКА МИ И АЗ

(РАЗКАЗИ)

ПИСМО БЕЗ ПОЛУЧАТЕЛ

Марта Радева

Здравей, мамо!

Аз няма да имам смелостта да ти изпратя това писмо. Ти няма да имаш смелостта да го приемеш. То ще остане при мене, докато узрее, за да срещне сълзите на едната от двете ни. Знам, жестоко е майките да надживяват дъщерите си. Но се случва. И ако се случи и на нас, ти вероятно ще намериш този плик. Ще те боли, ще ти се иска да спориш с мене, да ме осъдиш. Но няма да имаш друг избор, освен да го приемеш.

Ако животът, следвайки своя логичен ход, избере да чета писмото си, след като ти вече си заминала, то вероятно аз самата ще осъдя себе си и няма да има лек за болката, която то ще ми причини. И все пак избирам сега да го напиша. Защото по-силна от бъдещото разкаяние за стореното е сегашната ми болка от премълчаното между нас.

Всъщност аз никога няма да узная всичко за тебе. Нито ти ще знаеш някога всичко за мен. Споделяла съм, но едва ли си успяла да разбереш и преживееш цялата любов и упование – като пред божество – които съм изпитвала, когато бях малка само като си помислех за тебе. Непосилният за една малка душа постоянен страх, че можеш да се разболееш и да те изгубя.

„Майчица, златна сенчица“ – има една мъдра народна поговорка и още първия път, когато я срещнах, пред очите ми се появи образът на малкото русоко-

со момиченце с опашчица „кукуругу“ и с рокличка на цветя, което всяка вечер те чакаше да се върнеш от работа. Пейката пред портичката ни беше недалеч от автобусната спирка и във все по-намаляващата светлина, докато слънцето залязваше, аз настойчиво се вирах на изток, припознавах се в жените, които слизат от автобусите на всеки половин час, и отчаянието ми все повече и повече растеше. Вътре, отвъд входната врата, къщата беше пълна с хора: татко, баба, дядо, чичо, стринка, но аз не исках да вляза при тях: исках си моята златна сенчица.

Няма и аз да узная – не ми е дадено – откъде ти намери сили да отгледаш три деца, да се бориш за нашето развитие, да пазиш нашите тайни, които само с тебе – най-близката ни, можехме да споделяме. Откъде имаше сили, търпение, любов, да ни посрещаш – вече пораснали, с нашите семейства, с нашите деца; да преживяваш и преглъщаш недоволствата ни, младежката ни нетактичност и неблагодарност; болестите ни, семейните ни конфликти, раздели, отчаяния. Откъде черпи сили духът ти, за да бъде все така млад и тялото ти – за да е стройно и хубаво и на тия години. Откъде намираш сили и досега – вече с шест внучета и с три правнучета, да поддържаш малката ни къща така, че за децата ни тя да бъде замък. В четирите стаи на Замъка Тан за всекиго – дори и за нашите приятели – винаги ще се намери легло, ще има завивки, кърпи и пижами. Дори цената на това да е да изнемогваш от умора и заедно с татко да спите в приземната стаичка, до мазата. Около масата в Замъка Тан понякога сядат по деветнайсет – двайсет души. И за всички се намира и парче хляб, и топла супа, и салата, и баница. Не зная откъде намираш

сили, енергия, време, за да номерираш всяко бурканче със зимнина, да описваш какво има в него и кога е затворено; да подреждаш градинките, лехите със зеленчуци, цветята, да сушиш плодове и билки и да делиш всичко по равно. И зимнината, и грижите, и любовта си.

Мила мамо, едва ли ще узная, ще преживея всички тези, само твои неща. На мен животът ми отреди други грижи, други изпитания и радости. За които ти също няма никога да узнаеш всичко. Не намирах сили да споделям. Или пък ти ме отблъскваше, когато се опитвах да го направя. Сигурно си права – всеки знае най-добре точно колко болка може да понесе. Всъщност аз не съм и искала да споделя с тебе целия студ и отчуждението, самотата, с които често се борех. Защо да го правя? Знаех, че и ти ги имаше в изобилие в живота си. Искях само да ти кажа, че нямам сили отново и отново – макар вече пораснала, да нося товара на твоя лишен от хармония брак, който помрачи детството ми и разполови за цял живот душата ми. Моята душа, която горещо те обичаше, но в която имаше свидно кътче и моят баща. Взаимното ви раздражение и неспособността да ни предпазите от постоянната си вражда направи мен и сестра ми несигурни и плахи.

„Сестрите ти са смачкани!“ – беше чул по-малкият ни брат от една жена, която и той беше наранил. Тъжното е, че тя беше права. Цял живот двете се опитваме да изгладим и изправим на крака смачканото си усещане за самоценност и ти не ни помагаш, когато настойчиво ни припомняш миналото. Напротив, струва ми се, че и тримата с брат ни несъзнателно възпроизведохме в живота си модела на вашето семейство.

Ето това не успях никога да ти кажа така, че да ме разбереш. Зная за болката ти, но когато продължаваш да ме виниш, че не ти съчувствам достатъчно, ме връщаш от пътя, който съм поела. Да, аз не съм от битите и хокани деца – винаги съм знаела, че съм обичана и съм ти безкрайно благодарна за това. Но аз съм възпитавана чрез чувство за вина и тази вина винаги е оковавала крилете ми. И днес – вече възрастен човек – аз продължавам да нося строгия, осъждащ родител в себе си. Опитвам се да го възпитам да прощава. И да ми позволява да се радвам на живота, да имам своето право да греша. Разбери ме!

Мамо, обичам те! Благодаря, че те има, че си моя майка!

Ние никога няма да узнаем всичко една за друга. Не знаем коя ще си отиде първа и ще остави другата над това писмо. Но каквото и да се случи, нищо не може да промени истината, че сме дълбоко свързани. Защото няма нищо по-силно от съюз, който е скрепен със страдание и любов. Дори когато те са преплетени с хиляди грешки, разкаяния и вини.

Изтрий сълзите си, мое момиче – ти, която един ден ще четеш тези редове – и се усмихни! Нищо не е изгубено, щом е имало любов! Само тя преминава в отвъдното.

27 юли, 2017 г.

С обич!

ПРЕЗ ВРЕМЕТО

Дора Вучкова

Рядко я посещавам, далече е от дома ми и моя град, но продължавам да го правя, когато си идвам тук. Портата хлопва зад гърба ми и гарвановият грак на пантите прозвучава съобщаващо за мен в общата тишина на селцето. Улицата завършва до дворчето и оттук започва широка поляна, тук-там избуяла от многото пролетни дъждове, на места прошарена с безброй жълтурчета. Пътеката от портичката до къщата белее със стари плочки, обрасли с пача трева. Искам да извирам, но няма кой да ме чуе – вече никой не живее тук. А доскоро бяха тук: баба Злата и дядо Петър. Събирам смелост и тръгвам. Виждам ги сякаш да седят под лятната стряха върху измазаната с червеникава глина земя. Тя събрала ръце със сплетени пръсти, той – стегнат и пъргав за годините си. Старостта е побелила косата и мустаците, но усмивката му някак младее. Облечени в градски дрехи, купешки, старите одежди бяха отдавна изоставени, но за тях често се говори.

Баба Злата беше родила една каруца момчета, но момиче Господ ѝ не дал. За женско я мъчел меракът, но нямала. Дядо Петър ѝ казвал: „Що не намерим едно, че да го отгледаме. Толкова много сираци и още повече бедна челяд по селата. Обикаляли двамата от село в село, все може да има къща, където да казват: „Аман от женска челяд!“ . Попитали тук-там, но кой ще си даде чедото! Човекът от плътта си и частица не дава. Имали заделена някоя и друга пара. Дисаги са ги хранили,

случвало се било и златна пара да мине през ръцете им, да опитат, пък.... Видели една къща – пълна с деца. Подават се от вратата и прозорчето като зайчета, още не са хванали пътя си. Слабички, дребни, ще им се прекършат вратлетата. Види се, голяма сиромашия. Баба Злата пратила дядо Петър да търси роднини, да се завърти покрай тях, че да видят какво ще излезе. Майката на онези дечица имала брат, намерили го. Не виждал как ще стане тази работа, ама да попита сестра си. Кой ще си даде детето! На другия ден пак отишли в тази къща. Жално им било на всички, цяла нощ не мигнали, ама нали е голяма челядта, пари отникъде, майката щяла да даде най-мъничкото.

Баба Злата ми разказваше за първи път тази история, събрала ръцете си, те лежах безжизнени на престилката.

„Когато влязохме, таман беше изскочило от коритото Надето, нашата нова Надежда. Майката решише косицата ѝ. Прибра я, завърза я с вълнен конец, облече я в прана дрешка. И го целуна. По петичката го целуна, че то беше босичко.... Посегнах да взема детето, а майката взе, че развърза кърпата от главата и я пусна пред очите си. Ей така, като перде я смъкна, да не гледа, докато заминем. Все така стоя.

Минаха години. Край мене порасна то, нашето Наде. Все след мене беше. Питка да омеся, посяга към брашното, пера ли в коритото, и на него ще дам да се мъчи. И да продавам вретена и лъжици – пак сме двете заедно. Викат ми хората: „Много ти е бяло момичето“ – рекат ми и жените. А аз им отвърщам: „Под чадър съм го люляла, затуй“.

Седна да ми починат нозете и да покажа кое вре-
тено как пее и то седне до фустата ми, на земята. Ей
таквоз момиче порасте и на стол не беше сядало. Пък
винаги засмяно, пък обично, пък милозливо... Дойде
време да го омъжваме за нашенско момче, деца си за-
въди. И за техните сватби дойде ред... Тогава се сети.
Не знам как стана, онези хора оттатък научили, че имат
сестра дадена. Майката и тя жива още, иска да я види.
Прошка да ѝ иска, преди да тръгне за оня свят.... Срещ-
наха се, видяха се. Много род има сега нашата Надка. И
оттук род, и оттам род. Кръвта е тяхната, ама нали с мо-
ите синове е гледано. Виждала съм как растат фиданки,
преплетени една с друга, само брадва ги разделя. Гледа
ги Надка роднините си и плаче. Очите ѝ станаха дру-
ги. По-рано видиш в тях всичко, до края. Сега – тъмно.
Очите ѝ се размътиха”.

Баба Злата спира за малко да разказва. Двамата с
дядо Петър все така седят, кръстосали нозе върху из-
мазаната с червеникава глина земя, свити и смалени.
Само камъните на пътеката към пътя изцеждат светли-
на от деня. Задава се закъсняла магарешка каручка с
фенер отпред. Светлината на фенера се залюлява край
портата. Бяхме дружки с Надето, тя бе моя съученичка.
Познавах се от детството ѝ с дядо Петър и баба Злата.
Но никой в селото не продума, че Надка е осиновено
дете. Това се пазеше в тайна от всички, сякаш си е тя-
хно рождено дете. Хората имаха чувство за етика, на
което никой не ги бе учил. Само животът.

Помнех тази моя последна среща с дядо Петър и
баба Злата. Като последна изповед преди да потеглят за
оня свят. Пътят често ме води нататък, до тяхната къща,
и когато да мина, ще мерна простата дървена порта.

Потъмняла още повече с времето и олекнала, с пръст да я докоснеш, сама ще се отвори след тежко скърцане. Надолу край къщата върбите ме водят към дерето. С годините виждах все по-приведените върби, остарели като всички старци в това село. Стареят върбите като жителите му. Още някоя година и ще отворят хралупи.

Бързам към автобуса, а той ме понася към магистралата. Оставям зад гърба си поляната, където толкова много сме играли с Надето, сбогувам се с малката къщичка, накрай селото. Сбогувам се с тяхното и моето минало.

НЕИЗПРАТЕНО ПИСМО

Кристияна Борикова

Скъпа Мамо,

Започвам да пиша писмото си с трепереща ръка, макар да знам, че никога няма да ти позволя да го прочетеш. Все още не съм сигурна какво точно искам да ти кажа и се заслушвам в стъпките ти в другата стая, сякаш този интимен звук ще ми помогне да подредя мислите си. Денят е топъл и слънчев, като повечето напоследък, и ме отвежда обратно във времето, когато бях малка. Виждам се: слабичко момиче с рошава коса и намачкани дрехи, опитващо се да се измъкне от прегръдката ти, не защото не се нуждае от близостта ти, а защото само така ще накара урока за познаването на стенния часовник да престане. След малко картината се сменя и малкото ми аз се мотае в краката ти, докато готвиш, говорейки ти гордо на видоизменен английски, а ти му се усмихваш снизходително и го оставяш да си бърбори на воля. Най-ярък в паметта ми обаче е споменът от онази вечер, в която баща ми отиде на банкет и ние си устройхме женско парти. Ти извади онези големи игри от детството ти, чиито имена все още не знам, постави ги върху „кралската“ спалня и веселието започна. Сигурно сме слушали музика или сме яли вкусна, но вредна храна. Не съм сигурна, но ясно си спомням звънките ни смехове.

Чувам те, че влизаш в банята, пускаш душа – цяла нощ си била на работа, загърната от бялата престилка и тичаща по дългия коридор, свързващ хранилището

на аптеката с малкия отвор, през който се обслужват пациентите. Спомням си колко трудно преживявах нощите, в които отиваше на работа. Съпровождах те до вратата и те умолявах да не ходиш, а ти караше татко да ме задържи, за да излезеш. Дълго след като вече те нямаше аз стоях на колене пред дървената порта, подпряла се с длани на нея и плачех с цяло гърло. Беше толкова трудно да се разделя с теб, особено след като прекарвахме по цели дни заедно. Чудя се, кога ли спрях да забелязвам, че вече си излязла...

Шумът от водата спира. Представям си те как излизаш от банята, отиваш в кухнята, правиш си сандвич и сядаш на дивана. Доближавам се до теб и те питам дали има нещо за ядене, а ти свиваш рамене незаинтересовано. Напускам стаята разочарована. Толкова пъти съм участвала в тази сцена, че вече съм уморена от повторението на дубъла. Затова тази сутрин не се поинтересувах има ли закуска, както бих направила обикновено и пропуснах да се възмутя гласно от безхаберието ти, а продължих да пиша, чудейки се къде е мама от детството ми. Понякога не съм сигурна, че тя въобще е съществувала. Може би винаги е била просто идеализиран образ, настанил се за по-удобно в спомените.

По някое време спряхме да общуваме. Сега си мисля, че това се случи, когато се преместихме в новия апартамент. Помниш ли как намерихме обявата за него съвсем случайно в интернет, а когато отидохме да се срещнем с хазяина, се оказа, че принадлежи на родителите на един мой съученик? Не веднъж бях идвала на гости в това жилище и бях много развълнувана, че има вероятност да живеем тук. Спомнях си това място като уютно и гостоприемно. Затова и настоях да се премес-

тим именно в него и тъй като отговаряше на всичките критерии, които беше поставила, ти се съ согласи. Въпреки ентузиазма си, обаче, приех преместването трудно, копнеейки известно време за старата квартира. Беше ми странно, че вече не живеем всички заедно в една стая. Липсваше ми старият изтърбушен диван, а също и терасата, която беше определена за моя територия, с малката масичка, на която пишех и рисувах, със саксиите, чиято пръст разравях и големите прозорци, през които наблюдавах магическата луна. Не знаех как ще привикна към новия ни дом, но си наложих, че трябва да свикна. И свикнах. Свикнах да отивам директно в стаята си след училище, без дори да поздравя, докато минавам през хола. Свикнах да отнасям храната си в леглото и да ям сама. Свикнах да споделям неволите си с приятели от интернет и да отказвам да ви обърна внимание заради тях. А щорите на прозорците ми стояха вечно спуснати, не позволявайки на лунната светлина да проникне в новия ни дом.

Вглеждайки се по-внимателно в близкото минало осъзнавам, че вината за разединението на семейството ни е отчасти моя. Дори след като го осъзнах, обаче, не мога да спра да хвърлям безброй обвинения по теб. Понякога, точно както се чудя къде е любящата и грижовна майка, която събужда детето си в шест часа сутринта, за да сплете буйната му коса преди детската градина, се питам и къде остана малкото момиче, защитаващо майка си пред всеки, който се реши да я наклевети и изпитващо благоговение към жената, дала му живот. Спомням си как баба, изпаднала в пиянския си делириум, те заклеяваше като лоша домакиня и безотговорна майка, а аз я гледах с възмущение. Нима

тя говореше за моята мила майчица? За жената, която избираше с огромно старание тоалета ми за следващия ден, която стоеше до главата ми и ми четеше, докато не заспя в нощите, в които не ходеше на работа? Как смееше тя да критикува мама по подобен начин пред собственото ѝ дете, когато виждаше снаха си веднъж в годината? Обвиненията по твой адрес обаче не спряха с това. Те продължиха с коментари от страна на лелите ми, възмушаващи се от това колко е разхвърляно въщи, а накрая започнаха да излизат и от устата на баща ми. В един момент спрях да ти се възхищавам и не просто се присъединих към хулителите ти, а станах техен лидер.

Напоследък с теб само се караме. Продължаваме да се обвиняваме взаимно, аз – теб за неизпълнения майчински дълг, а ти – мен за отказа ми да изпълня дъщерния. Обстрелваме се с отровни думи, а след това се затваряме в себе си и дълго мълчим. Казваме си неща, които или не мислим, или никога не сме вярвали, че ще произнесем на глас. Всяка, покрила се в своя окоп, стреля на посоки към срещуположния, нежелаеща да погледне към противника си от страх, че там ще види себе си. Сълзите, които проливах, когато ми се караше, се замениха в по-късните години от повърхностно съжаление, че съм започнала спор, докато накрая остана само убеждението, че с теб никога няма да се разберем и най-здравословният изход от ситуацията е да напусна дома. Въпреки че това решение беше изцяло мое, аз не пропуснах да те обвиня за него, заявявайки: „Знам, че само чакаш да се махна“.

Наскоро почетох в една книга мисъл, гласяща, че майка и дъщеря или знаят всичко една за друга, или въобще не се познават. И със страх осъзнах, че вече

не съм сигурна коя си. Дали защото двете спряхме да разговаряме, или защото сама исках да забравя, че си човешко същество, опасявайки се, че ако призная, че си като мен, след като аз съм част от теб, ще се намразя за всичката болка, която съм ти причинила. Полесно ми е да мисля, че аз съм единствената наранена, единствената лееща сълзи и единствената, нуждаеща се от разбиране. Превърнах се в тиранин, отрекох се от теб и се усъмних в любовта ти към мен. Лепнах ти позорни етикети и дори те унижих пред приятелите си. Разказвах им за майката, която не се притеснява дали децата ѝ са гладни, за майката, която проваля всеки един рожден ден и която кара останалите да вършат всичко вместо нея, защото я мързи да стане от дивана. Приех, че нашата връзка никога няма да бъде същата като едно време и никога не се замислих, че може би тя и не трябва да е същата. Отказвах да слушам разкази за книгите, които си чела или да гледам с теб филмите, които харесваш, макар да знаех, че имаш добър вкус за тези неща и продължих да чакам като малко дете да ми направиш сандвич, сякаш, дори да съм на осемнадесет, не мога да си го направя сама. Неспособна да се откъсна от образа на майката, която винаги ще бди над мен, която вечно ще се притеснява и ще ме поставя на първо място, не позволих на връзката ни да укрепне. Убедена, че единственото, което ни свързва, е нуждата ми от теб, аз отхвърлих възможността да се издигнем на едно по-високо ниво във взаимоотношенията си. Не разбирах, че дори да мога да пъхам сама залька в устата си и да не се нуждая от разрешението ти да изляза навън, не съм загубила възможността да съм близо до теб. Не позволих на родовата ми връзка с теб да прерасне в духовна.

Съжаливам.

Ако го бях направила, вероятно щях да разбера порано колко много си приличаме и нямаше да изпитвам срам всеки път, когато някой каже, че съм точно твое копие. Вероятно вече не знам коя си, но продължавам да вярвам, че ти знаеш точно коя съм аз, че ме познаваш по-добре, отколкото самата аз познавам себе си, че знаеш колко много съжаливам, дори да не го показвам.

Оставям химикалката върху листа, пропит от сълзи и мислено напускам стаята. Открехвам вратата на хола и се вглеждам в теб. Лежиш в обичайната поза, забил поглед в книгата си, но в този момент не изпитвам раздразнение нито от небрежно оставената на дивана чиния, нито от факта, че си все още по халат. Тайно се надявам да не усетиш присъствието ми, но ти го правиш. Поглеждаш ме и ме питаш какво искам. А аз продължавам да те изучавам безмълвно с блестящите си от сълзи очи, спомняйки си за всички случаи, в които съм отблъсквала близостта ти и за всички пъти, в които съм те слушала с половин ухо.

И отговарям:

„Защо този път не ми кажеш какво искаш ти?“

МАЙЧИНО ВЪЛНЕНИЕ

Боян Балкански

ПЪРВИЯТ ДЕН КАТО ОВЧАРЧЕ

Баломир. Крайна махала на с. Искрец в обсега на Мала планина.

Бях на седем годинки, когато майка ми ме подготвяше да отменя нея и баща ми от овчарлъка. Така четири дни бяхме заедно с малкото стадо от дванадесетина овце и три-четири кози. Пасяхме животните по ливади и пасища, изминавайки 6-7 км. Аз трябваше да запомня тези места, да зная къде и кога да пият вода, къде и колко време да пладнуват.

След съвместната ни дейност, мама ме запитва дали съм готов да се справя сам с пастирството и аз ѝ отговорих с „да“.

На следващия ден си облякох подходящи летни дрешки. Обух си гумени цървулки. Метнах през рамо платнена торбичка, в която мама беше сложила хлябец, сиренце, лучец, чушчица и полупци (залупци) с шарена сол. В едното джобче на панталонките си поставих ножче, а в другото – малка устна хармоника, на която се учех да свиря. В ръцете си взех дървена тояжка. Отворих замата на кошарата и добичетата (една овца със звънец на шията) потеглиха по познатия им път. Аз ги последвах заедно с кучето Мими. Мама стоя в края на двора, докато не прехвърлих със стадото близкия завой пред Църната нива. А по-нататък разчитах на заученото от нея. И исках напълно да задоволя нейното желание, с което да я облекча, за да може по-спокойно да се справи с множеството домашни задължения.

С малкото стадо преминах последователно през местностите: Мъртвастран, Драгански дол, Прелого, Вратикова поляна, Ливадчето, Прелозите, Старите ниви, Коньо, Светената падина, Падежо, Стубело, Градището...

Денят преминаваше спокойно. Наближаваше залез слънце. Спуснах се със стадото по стръмното връвище (пътека) през местността Лицето. Най-отпред, с вирната опашка, се движеше Мими. След нея – козите и овцете. А аз, свирейки с устната хармоничка, след тях. И така до кошарата, където майка ми ме чакаше, за да ѝ разкажа как е преминал първият ми ден като овчарче. Тя ме посрещна силно развълнувана и щастлива. От очите ѝ капеха едри сълзи, изпълнени с майчина благодарност, които никога няма да забравя. От този ден отмяната ѝ беше подсигурена.

ВРЪЗВАНЕ НА СНОПИ

Поради големите горещини по жътва, ръкойките не можеше да се връзват на снопи, защото стъблата се чупеха, а и зърното от тях опадваше. Затова тази дейност се извършваше при разсъмване на следващия ден. И тъй като баща ми се занимаваше с обществена дейност, много пъти аз (след 13-годишна възраст) изпълнявах неговите задължения.

Майка ми ме събуждаше по първи петли, преди да се разсъмне. Въпреки, че сутрин ми се спеше, навярно както на всички деца, впрягах мотивираната си детска воля, ставах, наплисках си набързо лицето с вода от близкото кладенче, и тръгнахме с нея по черен път към нивата. В този момент се замислях и си задавах въпроса: колко ли деца като мен, преди съмнало, помагат на своите добри майки?

Правех въжета от наскубани житни стъбла. Събирах по няколко ръкойки и ги поставях върху тях. Сетне ги стягах с въжето посредством загладено дръвце с удебелен край, наричано „връзвач“, за да се оформят снопи. А после събирах снопите на „кръстци“.

С тази работа аз чувствах голямо удовлетворение, че можех да помагам на бедното ми семейство. И мама винаги ме благославяше за това.

СТОЙНОСТТА НА ЕДИН ЛЕВ

Като гимназист живеех в Своге на квартира. По това време моят махленски дом беше препълнен с недоимък. Майка ми се принуждаваше да ходи на работа в Санаториума „Искрец“, отстоящ на 7 км от дома (в двете посоки 14 км). В последствие заживя в близка миниатюрна квартира с една стаичка.

Няколко пъти мама ме посети в Своге. Но как? Дотам изминаваше пеша разстоянието от 8 км, за да не плаща за автобус 1 лев, а да ми го даде на мен!

В такива случаи моето лице се покриваше със сълзи, наситени с болка и съчувствие.

МАЙКАТА ОБИЧА ДО СМЪРТТА СИ

Божидар Коцев

Старата жена лежеше в постелята и чуваше как въздухът зловещо свири в гърдите ѝ. Знаеше, че няма да изкара тази нощ. Беше много слаба и се чудеше как още е жива. Измъчваше я жажда, но нямаше кой да ѝ подаде чашата с вода от масата.

Часовникът срещу нея показваше обяд. Дъщеря ѝ беше влизала в стаята вчера по това време. Не ѝ се сърдеше. Знаеше, че ѝ беше в тежест, в огромна тежест, но какво можеше да направи. Смъртта не идва по желание. Утре щеше да стане на 97 години. На толкова почина и нейната майка. Спомни си как се молеше всеки божи ден да умре, за да я отърве от проклетите грижи. Сигурно сега и собствената ѝ дъщеря се молеше за същото.

Жаждата, която я мъчеше, ставаше непоносима. Опита се да извика: „Дъще!“ , но езикът ѝ по-скоро би изорал бразда в гърлото, отколкото да отрони звук. Трябваше сама да си помогне. Подпря двете си измършавели ръце на леглото и се напъна да повдигне тялото си. От неимоверното напрежение сърцето ѝ заби лудо в гърдите. Аха, да изхвъркне навън.

Едва при третия напън успя да се полуизправи. И тогава се случи бедата. Падна от леглото на пода. Удари силно главата си и изгуби съзнание. Когато дойде на себе си, видя, че часовникът показва четири следобед. Чуваше, че дъщеря ѝ крещи нещо над нея и с тъпа болка усещаше как я удря в главата. Скъпото ѝ момиче се вбесяваше, когато падаше от леглото, защото можеше

да си счупи я крак, я ръка. И тогава щеше изцяло да легне на ръцете ѝ. Не че сега беше по-добре, но все пак болната стара жена можеше да се храни и обслужва сама. Едва от една седмица се залежа.

Спомни си, когато Ганка, милата ѝ единствена дъщеря, беше на три годинки. Детето тогава падна от леглото и си счупи и двете ръчички. Повече от месец се грижеше за рожбата си, без да се отделя за миг от нея. Дори когато ръчичките ѝ се оправиха напълно, майката бдеше над дъщеря си като орлица над малкото. През час ставаше нощем да я наглежда в леглото.

Но си спомни и за своята майка в същото положение, паднала от леглото, омазана в изпражненията си. Беше ѝ ударила няколко шамара, изпаднала в ярост, че ще трябва да я чисти и пере.

Обичта на майката и безхаберието на дъщерята. Всичко сега се повтаряше. Животът влизаше в ролята си на велик учител.

Сълзите се стичаха от очите на старата жена. Не от болката, а от спомена. Направи немощно усилие и хвана ръката на дъщеря си, преди да я удари отново по главата. Целуна свидната ръка с изпръхналите си устни и с цялата си майчина обич. Изпълнило се до предела с тази свята обич, сърцето ѝ спря да бие в гърдите. Последното нещо, което видя с насълзените си очи, преди да издъхне, беше слисаното лице на любимото си момиче. По същия начин самата тя гледаше собствената си майка, когато целуваше нейната ръка, преди да умре.

Любовта на майката винаги може да прощава за прегрешенията на децата си. Защото майката ги обича до смъртта си.

МАЙКА МИ И АЗ

Драгни Драгнев

— Ама че сърдит вятър! Ама че лош вятър! – шепне мама Яна и завива Росето. – Хайде, спи, спи...

На Росето обаче още не му се спи. Затваря очички, полежи така и пак полекичка ги отваря. А вятърът звъни ли, звъни на прозореца. Как да заспиш!?

— Мамо – обажда се Росето, – защо е такъв сърдит вятърът?

— Защото няма кой да му дръпне ушите – отвърща мама Яна и пак продължава: – Спи, спи...

Уф! Може ли да се спи в такова време?! Вятърът обикаля край къщата, търси някоя дупчица да се промъкне в стаята и да се мушне в леглото при Росето. Сърдит вятър! Лош вятър! Сигурно го е яд, че не може в тъмното да намери вратата и да влезе при нея...

— Мамо! – повдига клепачи Росето. – Защо не отвориш вратата?

— И таз хубава! – сопва се жената. – Нощем вратата се заключва.

Росето затваря очички и чува как вятърът вѐн фучи. Исква му се да влезе. Но как?

— Мамо – досеща се Росето. – Сигурно вятърът иска да ми разкаже някоя приказка вместо теб...

— Иийй! – сърди се мама Яна. – Няма ли да заспиш най-подир?

— Ама не мога да заспя без приказка бе, мамо!

Мама Яна сяда до леглото и започва:

— Имало едно време един вятър...

— Сърдит и лош ли, мамо?

— Да, сърдит и лош...

— Като този ли?

— Като този... И много по-сърдит и по-лош – продължава мама Яна. – Където минел, все пакости правел... Раздухвал сметта на двора... Превивал младите дръвчета... Обръщал керемидите по покрива и все бил за нещо сърдит, все бил такъв лош... Особено пък нощем, когато вратите на къщите били затворени и не можел да влезе...

— Ама защо бе, мамо!? – прозява се Росето. – Защо нощем...

— Защото не оставял добрите деца да заспят.

— Ами-и-ии... – прозява се пак Росето. – Ще му дръпнеш ли ушите?

— Ей сега ще ида да му ги дръпна, а ти спи, спи...

Мама Яна отива до прозореца и поглежда навън. Вятърът обикаля насам-натам и – звън! – чукне стъклото. Вдигне се нагоре, спусне се надолу и пак – звън! – чукне стъклото.

А в това време Росето затваря очички и се унася в сладък сън.

Вятърът се лута още миг-два около къщата и отлита накъдето крилете му го отнесат.

Ако искате да знаете, мама Яна беше моята майка, а Росето – това бях аз.

ВСИЧКО ЗА МАЙКА МИ

Деян Уинчестер

Майка ми. Тя е всичко. Единствено връзката майка-дете е вечна. Любовта ми не може да се опише с думи, тя е огромна. Винаги съм се питала как успява да се побере в сърцето ми, в цялото ми съществуване. Обичала съм майка си още преди да я видя. Обичала съм я, когато ме е държала в ръцете си за първи път. Обичала съм я, когато ме е люляла всяка вечер, за да заспя. Обичала съм я, когато съм плакала цяла нощ и тя е седяла над креватчето ми, шепнейки ми успокоителни думи. Обичала съм я, когато ме е оставяла в детската градина, за да отиде на работа. Обичала съм я, когато сме се прибирали къщи и тя с уморени ръце ме е вдигала в прегръдките си. Обичах я, когато ме учеше как да пиша и смятам. Обичах я, когато рисувах с мен цветя и животни. Обичах я, когато за първи път ме заведе на училище. Обичах я, когато ми помагаше с домашните, готвеше, чистеше и работеше едновременно. Обичах я, дори когато ми забраняваше да излизам навън и ме наказваше, защото не съм била послушна. Обичах я, дори когато я ядосвах. Обичам я сега – осемнадесет години откакто съм се родила. Ще я обичам винаги. И единствена тя ще ме обича вечно. Не бих могла да си представя живот без майка ми. Тя е моят живот. Възможно ли е, когато тя си отиде, аз да продължа да живея? Не виждам нищо без нея. Без майка ми ще бъда слъпа и глуха. Няма да имам причина да продължа напред без нея.

Мечтата ми е да ѝ осигуря всички онези неща, от които тя казва, че не се нуждае, но аз знам. Тя предпочита да даде парите си за нас, отколкото за себе си, защото за нея няма нищо по-важно от децата ѝ. Но кой не мечтае за малко спокойствие? Искам да имам възможността да ѝ купя къща в някоя тиха местност. Искам да платя следващата почивка, на която ще заминат с баща ми. Искам да ѝ подаря хиляди подаръци, въпреки че тя не е материалист. Искам да имам възможността да поема всички разходи оттук нататък. Защото през тези осемнадесет години родителите ми са работили за нас, за да имаме хубаво детство и да нямаме по-малко от другите деца. Сега е мой ред. Искам да купя на майка си всичко. Защото тя заслужава света. Заслужава да притежава луната и звездите.

Правила съм толкова грешки, но тя винаги ми е прощавала, колкото и да съм я била засегнала. Обича ме, въпреки че често се държи безотговорно, грубо и сякаш не осъзнавам какво имам. Обичала ме е, когато не е имала пари да ми купи поредната детска играчка, а аз съм се тръшкала и съм ѝ казвала, че повече няма да я обичам. Обичала ме е, когато нощи подред не е успявала да заспи, заради мен. Обичала ме е, когато сме се карали. Обича ме и сега, когато все още има моменти, в които се държи глупаво и правя необмислени неща. Обича ме и винаги ще ме обича. А аз искам да я накарам да се гордее с мен. Да знае, че това, което съм сега, е благодарение на нея. Най-вече заради майка си искам да постигна нещо голямо в живота си. Защото скоро ще бъде мой ред.

Често си мисля как понякога не осъзнавам какво имам. Имало е моменти, в които съм се държала с

майка си, сякаш тя винаги ще бъде там и имаме цялото време на света, за да оправим нещата. Но... има толкова деца без майки, чиято единствена мечта е да усетят топлината на майчината прегръдка и сърце, което бие само за тях. Аз имам това. Винаги съм го имала и мога да потвърдя, че това е най-голямото щастие в живота. Единственото нещо, което има смисъл. Да се прибереш след дълъг ден в училище и да знаеш, че тя ще е там и ще те пита: „Как мина днес?“. Тя винаги ще пита, дори вече да усеща, че не е минало добре. Майчинска интуиция – едно от най-силните чувства. Майката може да разбере кога детето ѝ не е добре, без да го поглежда дори. Може да разбере кога нещо лошо се е случило, докато детето е навън с приятели. Дори може да разбере кога супата не му харесва, въпреки че то продължава да повтаря колко вкусна е тя. Това и бабата не го умее.

Виждам майка си всеки ден и понякога имам чувството, че ако замина за няколко дни, тя няма да ми липсва. Но прекрача ли прага на входната врата, знаейки че в следващите дни няма да я видя, вече започвам да усещам липсата ѝ. Когато ми звъни хиляди пъти по телефона, за да провери къде съм, се чувствам сякаш не ми дава никаква свобода и искам да спре да звъни поне за малко. И мине ли ден, в който тя нито веднъж не ми се обади, чувствам, че предпочитам да го прави милион пъти, отколкото нито веднъж. Когато ми казва да свърша малко къщна работа, веднага се ядосвам и си мисля „Защо аз? Ти също можеш да го направиш...“, но на следващия ден, виждайки я как тя върши всичко сама, сърцето започва да ме боли, че съм имала една работа, един шанс да ѝ помогна, а аз не съм направила нищо.

Имаме хиляди шансове да покажем на майките си, че са най-важното нещо на света за нас. Не бива да изпускаме нито един от тях, защото никога не знаем кога вече ще бъде късно. Ценете майките си! Единствено тяхното сърце ще бие само за вас с цялата любов на света! Хвани ръката на майка си. Това мъничко действие ще я накара да се усмихне, защото връзката между теб и нея ще се усети във въздуха. Купи ѝ сладолед, нарисуй ѝ картичка, научи я как да борави с хилядите нови приложения, играйте заедно настолна игра, накарай я да се смее, снимай и запази тези спомени, защото един ден няма да можеш да си върнеш обратно тези дни. Но дори вече да я няма до теб, винаги ще има един ангел, който те гледа от небето, а именно: МАМА.

ГОСПОД ИМА ПЛАНОВЕ ЗА МЕН

Емилия Илиева

Господ имаше планове за мен. Разбрах го, когато заваля онзи проливен дъжд, освежи въздуха и разсея мрака. Този отвратителен лепкав мрак отдавна проникваше в душата ми и се опитваше да избута всички положителни мисли, които се шляеха безцелно и нямаше здрав клон на който да кацнат.

През целия ми съзнателен живот мама беше съществена част от него. От 22 години живеех в Америка, ставах в 4.30 всяка сутрин, за да се подготвя за работа и точно в 5 американско (12 часа българско) време ѝ звънвах по скайп. Говорехме около 15 минути и после спокойна тръгнах за работа. „Да е жив и здрав, този, който е изобретил това“, казваше често мама и въпреки че разстоянието ни делеше, виртуалният свят ни позволяваше да се виждаме и да си споделяме. Мама ми казваше какво ще готви, аз се пренасях в нейната скромна и чиста кухня с червено жълти пердета и усещах аромата на вкусните и гозби. Тази наша традиция продължаваше от години и ни помагаше да споделяме нещата от живота.

Един път в годината си вземах отпуска и си идвах за две седмици в България. Най-хубаво ми беше да се върна в Русе през есента. Тогава времето не е толкова горещо и с мама се разхождахме в парка или по кея. Сядахме да хапнем сладолед и да погледаме малките тичащи човечета около нас. В Америка ми липсваше това движение на хора, облечени красиво, поседнали

на пейките и бърбрейки оживено. В Ню Йорк всеки ден след работа тичах за здраве и обличах усмивката си, а тук тя не вървеше, затова я събличах и кротко наблюдавах хората около мен.

— Ели, защо се случи така с живота ти? Защо не можа да срещнеш добър мъж и да ми родиш внуци? Аз скоро ще си отида и ще останеш съвсем сама на този свят.

— Така ми било писано, мамо – казвах спокойно аз.

Не смеех да призная дори пред себе си, че животът ми бе някаква безсмислена въртележка, в която ходех и се връщах от работа, почивах само в събота след обяд и в неделя. През почивните дни обикновено ровех в интернет, гледах филми и си поплаквах. Контактите ми се ограничаваха с няколко приятелски български семейства, най-добрата ми приятелка Дорис от Чили и котката ми. Работех в един военен завод и там общувах предимно с машината. Научих се да обичам самотата.

Преди да се върна тази година, от разговорите ни разбрах, че мама не готви всеки ден, излиза рядко и се оплаква от болки в краката. Имах усещането, че не ми казва всичко. Не ѝ се говореше много и приключвахме бързо.

Кацнах в Букурещ в един мрачен септемврийски ден и след два часа таксито ме спря пред родния дом. Бях израснала в центъра на града, в малка спретната кооперация, в апартамент на втория етаж. На първия етаж вече не живееше никой, защото възрастните хора бяха починали, а децата им живееха в чужбина. Същото беше и в останалите апартаменти на втория етаж. Изкачих стълбите почти набегом и нетърпеливо позвъних на вратата, защото нямах търпение мама да ми отвори и да усетя аромата на любимите ми манджи, които тя със сигурност бе сготвила за мен. Наложих се да звъня продължително.

Мама отвори вратата и това, което видях, не ми хареса. Тя изглеждаше изморена и остаряла. Беше се смалила и се подпираше на бастуна си. Погледът и беше измъчен и мътен. Опита се да се усмихне. Аз я прегърнах и погалих побелялата ѝ глава. Само за година промените на старостта я бяха застигнали безмилостно. Влязохме в малката кухня с червено-жълтите пердета. Разбира се беше наготвила, но не можеше да ми сипе, както винаги го бе правила и уморено седна на стола. Изведнъж разбрах, че виртуалният свят на скайпа се различава от реалния и не дава точна представа на това, което се случва, докато ние живеем на различни планети. Още през първите дни разбрах, че нещата са необратими и нищо няма да е както преди. Мама не можеше да излиза навън, защото всяка стъпка ѝ причиняваше болка. Поех нещата в свои ръце – готвех, пазарувах и вършех всичко, за да се чувства тя добре. Един въпрос безмилостно човъркаше съзнанието ми и не ми даваше покой. Какво ще прави тя, когато аз си замина? Една съседка ѝ помагаше с лекарствата, докато ме няма, но това вече не беше достатъчно. Вместо да си отиде, първия въпрос към него се присъедини втори. Какво ще правя аз? Трябваше бързо да взема решение и да изгоня тези въпроси от главата си. Не исках да повярвам, че това се случва. Мама, която винаги е била моята опора, която винаги бе вършила дребните неща с изключителна любов и бе обгрижвала всички около себе си, сега беше безвъзвратно остаряла и болна. Не можех просто да си замина и да я оставя сама и безпомощна. За всичките тези години бях събрала доста спестявания, защото и без това нямах време да си харча парите. Продавах най-ценното,

което имам – времето си, а то не ми връщаше жеста и не искаше да се върне назад. Взех решението си – ще остана. Направих всичко каквото бе необходимо, благодарение на мрежата, без да казвам нищо на мама. Когато останаха два дни до заминаването ми, ѝ казах, че съм решила да остана в България и да не се връщам в Америка. Мама ме погледна учудено и каза:

— Не е нужно да го правиш заради мен, Ели. Аз съм добре. Когато му дойде времето, Бог ще ме прибере.

— Не е заради теб, мамо. Уморих се от този живот там. Искам по-спокоен живот, а и вероятността да срещна някого тук е по-голяма.

Разбира се тя едва ли повярва на моите приказки. Животът ми се промени коренно. Бях отвикнала от българската действителност и не беше никак лесно да се потопя отново в нея. Животът тук вървеше на бавни обороти. Хората бяха измъчени и угрижени. Рядко се усмихваха. Всеки ден излизах да пазарувам в любимия си град и го виждах с други очи. Русе си оставаше все така красив и аристократичен, но улиците бяха по-пusti от преди. Колко много хора като мен бяха заминали някъде в търсене на нищото.

Но постепенно свиквах. Започнах да се срещам със старите си приятели. Сутрин тичах в парка, след обяд излизах на кафе. Чувствах се все по-добре.

Една нощ чух хриптене от стаята на мама. Скочих от леглото и отидох при нея. Тя се задушаваше. Не позволих на паниката да ме обсеби. Обадох се на 112 и скоро линейката пристигна. Докато я водехме към болницата, държах ръката ѝ и се молах това да премине. Мама остана в болницата цели три седмици, а аз ходех всеки ден. Краката ми искаха да вървя назад, но главата ми им казваше, че трябва да продължат напред.

След като я изписаха, почти не можеше да върви. Купих проходилка и сортирах лекарствата ѝ всеки ден. Не виждах хоризонта пред себе си, но бях сигурна, че трябва да продължа. Зимата настъпваше и клоните на дърветата се оголиха. Целият свят стана по-сив и мрачен. При следващата криза мама си отиде в линейката, докато държах ръката ѝ. Не успях да я даря с внуци, не успях да направя нещо значимо, за да изпълня живота си и изпитвах дълбоко чувство за вина. Годините се бяха завъртели, докато продавах най-ценното, което имам – времето си.

Помислих си, че съм съвсем сама на този свят. Спомних си всички прекрасни мигове с мама. След всичко, което се случи, практиките за положително мислене ми се струаха глупави и неефективни, като превтасал, леко загорял и напудрен сладкиш. Съгласна съм с приказките за слънцето и цветята, за това, че трябва да се радваме на дребните неща, но ако се случва като естествен процес, а не като трудно заучена фраза. Защото ако Бог има планове за нас и нашите души, той не би могъл да включва това да се чувстваме измъчени и нещастни.

Тогава заваля онзи проливен дъжд и аз разбрах, че Господ има планове за мен.

ДЮЛИТЕ

Виолета Терзииванова

Ох, ще ми откъсне ръката тази чанта! Уж кой знае какво не взех, а тежи като камъни. Сякаш нещо важно забравих, какво ли намислено не взех... Ами да, маслото за филийките на Влади. Пак ще трябва да отида до магазина и да купя. Първо да се добера някак до вкъщи и да замъкна тези торби, ще отдъхна час и половина, тъкмо ще обърна някой и друг преразказ на учениците от вчера и като изляза да взема детето от градинката, ще го купя. Пилето ли да сложа за довечера или пак картофи, ох, тези картофи, само това се яде в тази къща, как не поискаха веднъж ориз...

До входната врата съм. Докато жонглирам с торбите с покупките, ученическите тетрадки и ровя в дамската си чанта да открия връзката с ключове, вратата на съседката се отваря широко и червисаната ѝ усмивка огрява скучния коридор.

— А, Виленце, прибираш ли се вече, аз все се ослушвам да те чуя, че мина един човек от вашето село, майка ти ти пратила багаж някакъв, но у вас нали нямаше никой, та го остави да ти го дам. То ти пак по някое време се прибираш и как си се натоварила, пазари ли, какво си купи? – залива ме с думи тя и любопитно извива шия да се опита да фиксира през найлоновата торба какво съм напазарувала.

Отключвам някак вратата, любезно благодаря и поемам от нея още една огромна торба с кръгли камъни. Най-последно, у дома съм. Хвърлям торбите на кухненския диван, поемам дълбоко въздух с облекчение

и включвам на домашен режим. Преобличане, няколко хапки пред отворения хладилник, събиране на прането да не гори на слънцето, прахосмукачка в детската...А, да извадя продуктите и пиленото да се размразява, докато проверя някоя тетрадка. Торбите, а, да, в кухнята, раздва, готово и голямата бяла торба от село се накланя застрашително да изсипе съдържанието си под масата.

Мамо, мамичко, какво си ми пратила пак? Не успях да дойда тази неделя и ти отново намери начин да пратиш на твоето гардже нещичко от есенната градина. Какво ли намери сега? Дръпвам белият найлон от торбата и под него грейват жълтите слънца на дюлите... краката ми се подкосяват и сядам премаляла на дивана.

Затварям очи и докосвам хладната, грапава повърхност на любимия плод от старото дърво до кладенеца на моето детство. Ароматът бавно изпълзва от торбата и превзема въздуха в кухнята, в апартамента, целия град, цялата вселена ухае на дюли. И ме връхлита оня спомен – седим с мама на тъканата черга под дюлята, тя р(е)ши мен, аз р(е)ша еднооката си дългоса кукла и пеем песничката на крокодила Гена. И изведнъж – до нас тупва дюля. Двете подскачаме уплашено, после мама взема дюлята в длани и двете се заливаме от смях. После събираме дюлите и ги редим на гардероба в тяхната спалня. Мама грижливо избърсва мъха на всяка една от тях до блясък, аранжира ги с по едно-две листенца на дръжките и ги нарежда като за изложение върху гардероба.

Тези дюли цял живот стояха там. Обичах аромата им като дете, когато често отварях зимния полумрак на стаята и вдишвам аромата на лятото. Попивах дъхът им в студентските си години, когато се връщах да уча за

тежки сесии и прекарвах деня в мамината стая, с дюлите. Този аромат ми даваше уют, спокойствието и сигурността на мама, обгръщаше живота ми като в жълт балон, зад стените на който не можеше да влезе нищо лошо.

После завърших, омъжих се, заработих, дойдоха децата... и се затъркалях в живота ми дюли като компот. Нарязани, накълцани, надробени, осакатени, натъпкани в буркани от грижливите ръце на мама. Така и никога не остана време да седна пак с нея под дюлята, да оберем ароматните плодове, да ги подредим, да подредим и живота си... Не остана време да ѝ се обадя вчера, май не ѝ се обадох и оня ден, мила майчице, сигурно чакаш всеки миг телефонът да звънне. Не ми се обаждаш и ти, мълчаливо чакаш и ми пращаш дюли, да тежат над моята вина... Днес ще ѝ се обадя по телефона да я чуя, да ѝ благодаря, довечера, като седнем на масата, непременно ще ѝ се обадя...

Галя кръглия, тежък плод, целувам го и искам прошка от него. Изтривам внезапните сълзи и ставам от диванчето с твърдо решение. Имам-нямам работа в неделя, паля колата, качвам децата и отивам на село, при мама...

Днес мама е на 80. С един мозъчен кръвоизлив и единадесет инсульта. Преди седмица я изписаха от болницата. Този път ударът беше по-лек. Но вече не може да се оправя сама. Трябва да съм до нея за ежедневните грижи. Спим двете на спалнята.

Всяка вечер тя търпеливо ме изчаква да си изгледам филма. Здравата ѝ ръка от време на време опипва завивката ми в тъмното и я придърпва на голото ми рамо.

— Мамо, недей, не ми е студено! – натъртвам отегчено аз.

— Нека, мамо, да ти е завито, няма да усетиш как ще се сковеш – кротко ми отвърща тя. – Цветка днес обади ли ти се, как са децата? – пита тревожно за дъщеря ми.

— Не ми се е обадила. И аз не звъннах, нали знаеш, че тя търчи като луда след работа да ги прибере от училище, да сготви, да ги нахрани, да ги оглади, не ѝ е до приказки.

— Така е, мамо, много работа има тя, сега ѝ е най-трудно. А пък и щом не ти звъни, значи всичко е наред. Няма да я мислиш, тя се оправя с всичко...Вале, знаеш ли, майко, трябва в неделя да си идем до село да оберем дюлята, да си направите някой компот. Сигурно е станала вече, да не отива зян плодът ѝ...

— Аха!... – казвам аз, изгасявам телевизора и прегръщам мама.

Пожелаваме си лека нощ и се отпускам в сладката прегръдка. Усещам пулса на ръката ѝ, която ме е прегърнала. На всеки пет удара сърчицето ѝ прескача, излиза от ритъм. Дишането ѝ е тихо, толкова тихо, че едва го чувам. Много пъти през нощта се събуждам и изстивам от ужас, ако не го чуя. Спя обърната към нея, за да я слушам.

Сънят идва на пръсти и залепя уморените ми клепачи. Зад червените им завеси бавно изгряват многобройните слънца на дюлите от дървото до кладенеца на моето детство. На тъканата бабина черга под дървото седим двете с мама. Аз сресвам еднооката си дългокоса кукла, а мама сресва мен.

— Готова си! Стана много хубава! – казва мама, целува ме и завързва с песен русата ми плитка, млада като розова зора...

ЖЕНАТА ОТ ПАЗАРА

Рая Вид

Накрая, след масите, на парче извехтяла, прокъсана рогозка, се беше свила дребна възрастна циганка, а пред нея имаше стар голям панер, пълен с круши. Нещо трепна в мен, като я видях и кой знае защо се спрях. Обичам круши, но гледах не тях, а жената и дълбоките ѝ бръчки. Тя ли беше? .. Едва ли!... Ами, ако вече не е жива? А пък може и тя да беше...

— Айше, пак ли си тук? Колко пъти да ти казвам, че трябва да имаш разрешително и да плащаш наем, за да продаваш на пазара... И тия круши, чии са?

— Какво говориш, господин полицай? Мои са. Друго нямам... Не крада – отвърна старицата и тежко въздъхна. – Трябва да се яде нещо. Не мога само да я карам на круши... Нали виждаш какви времена са – никой не купува вече дървени лъжици, а и ръцете ме болят... Децата ли? Всеки си е грабнал пътя, само аз им липсвам на тях и на внуците...

Тя е! Циганката... Имаше ли значение каква е? Беше интелигентна природно и говореше добре. Дали ме помни? Кой знае! Може и други такива да е имала в живота си като мен и въобще да не се сети коя съм... Чакай, чакай! Кога я видях за първи път?

Отдавна беше... Пак на един пазар. Вървахме дълго. Не знам какво търсехме, но се спряхме и започнахме да гледаме някакви дървените вретена и лъжици.

— Айше, това е детето – рече баба, а мама ме задърпа нататък към другите сергии.

Тогава пак трепна нещо в мен и дълго се чудех какво е. После минаха години и разбрах. Наричаха я Копанарката. Правеше от дърво с ръцете си какво ли не – дори и корита... Като пораснах, я търсех, но не знаех къде точно се намира и оглеждах пазарите, за да върна миналото си...

Мама имала тежко раждане с брат ми в старата къща на село. Едва оживяла. Гърдите ѝ се пробили на седем места, а бебето все плачело. Животът ѝ бил труден. Времената също. Бременна ходела да копае и жъне по цял ден с парче твърд хляб от нахут и два кисели домата от туршия или стрък праз... Нямали са друго, освен много зълви и девери и всички били все гладни, а нивите големи, засети с жито и царевица, та за добитъка да има... Не е искала да ражда други деца. Страхувала се е – едва са спасили брат ми, а после той все боледувал... Когато съм се появила, баба за всеки случай ме давала на циганката Айше да ме дохранва, за да бъда здрава и силна като нея...

Една въздишка се отрони от гърдите ми и ме върна в действителността. Взех един плод, поизтрих го малко в ръкава на блузата си и отгризнах. Сокът потече в устата ми и се сетих за крушите на село. Бяха същите. Стомахът ми се сви от детски спомени...

— Колко ги даваш? – попитах тихо и тя назова цената. След това ме огледа, сякаш мене щеше да купува, а ръцете ѝ се разтрепериха.

— Ах! Да, да... Тия очи ги знам – чисти и дълбоки като езера – рече тя, а на мен краката ми се подкосиха. Не можех да повярвам. След толкова години, ме помнеше още... В този миг се питах дали, ако събера пари за всичките круши на света, щяха да стигнат да се отплатя?

Не се пазарях, както правеха другите, купих целия панер. Не взех плодовете. Искях тя да ги продава отново и отново, за да има с какво да живее и да си плаща наема за мястото на пазара. Когато жената пое банкнотите, аз задържах грапавата ѝ, леко мургава ръка, наведох се ниско и я целунах, като едва успях да кажа:

— Благодаря!.. Благодаря за всичко, майко Айше!

Хората ни гледаха и се чудеха. Откъде можеха да знаят, че тази жена ме е гушкала много като бебе и от нея съм наследила здравето, безгрижието и усмивката, както и да живея ден за ден и да се раздавам на другите... Срещали сте щастливи цигани, нали?... В този миг разбрах едно – добротата нямаше цвят, нито родина, нито възраст...

Старицата се надигна, пристъпи едва-едва и ме прегърна. Погледът ѝ беше влажен, но изпълнен с нещо мило и топло. Сълзите ѝ се стичаха по набръчканото лице и тя ги поглъщаше бавно. Старите тенекиени пендари на гърдите ѝ задрънчаха също така, както някога, когато бях в люлката, а мама тъжно плачеше, че не ѝ стига млякото... Повече не я видях, но споменът за нея остана завинаги в мен... Айше беше част от мен и аз от нея. Тя, циганката – оная, другата – моята млечна майка!.. ..

МАЙКА

Йорданка Радева

Жената стоеше сама в крайчеца на пейката от сутринта. Бях я забелязала, когато съм на смяна, че винаги е там, стиснала вехтия бастун в ръка и зареяла поглед незнайно къде. Сякаш бе статуя, изваяна от изкусните ръце на скулптор, застинала в своята неподвижност и мълчание. Така я виждах всеки път – мълчалива, изпълнителна и спретната за годините си. Една старица, която бе дошла съвсем сама при нас, за да доизживее тук дните си.

И този ден започваше като всеки друг. От ранна утрин слънцето подсказваше, че ще бъде пак немилостиво и юнският пек ще гони под сенките на дърветата хора и всичко живо. Забързани минувачи пъстреха улиците на малкия град, чуваха се припрени клаксони на градски автобуси и коли. И аз като всички останали бързах за работното си място. Бях на смяна от 7 часа сутринта и ако се позабавех още малко, щях да закъснея. Ускорих крачка и скоро се намерих пред сградата на Дома за стари хора. Беше в края на града, но живеех в близкия квартал, та не ми тежеше да стигам до него и пешком. Отдалече се виждаше високото тяло на четириетажната постройка, била някога стоматологичен център. От десетина години тук обитатели бяха възрастни мъже и жени, останали сами на този свят, решили да споделят старините си тук. Някои бяха водени от близки – синове, дъщери, братя... други сами пристигаха... загубили надеждата си за нещо по-добро. Поглеждах нагоре, плъзнах поглед отвън по прозорците на

сградата и забелязах пак нея – същата възрастна жена, опряла лице в стъклото на прозореца, гледайки навън. Скоро ми направи впечатление как посрещаше утрините си. Този път реших да ѝ метна с ръка за поздрав, като не се надявах да ме види. Оказа се, че сгреших – тя ме видя и отговори на поздрава ми. Забързах към асансьора, нямах търпение да я срещна и заговоря. А тя като че ли ме очакваше там, на същото място – пейката в коридора, почти до вратата ѝ, в края ѝ. Отидох при нея и спрях. Тя вдигна леко глава, погледна ме с мътните си сиво-сини очи през стъклата на очилата си и ми кимна с глава. Въпреки топлото време беше облякла бархетна рокля и отгоре метнала елече. Почти късата ѝ коса беше грижливо сресана и прибрана. Личеше си старанието на жената да изглежда добре. Седнах до нея. Поех ѝ ръцете в своите и ги задържах. Бяха слаби ръце с издължени пръсти като на пианистка. И студени. Помълчахме двете, а после я заговорих:

— Всяка сутрин си на прозореца. Поне така те виждам, когато идвам на работа. Така ли посрещаш деня си, бабо?

Тя мълчеше. Личеше, че не бърза с отговора си. После започна тихо, като едва отронваше думите, да ги реди една след друга.

— Да... това ми остана. Ето... тук ни готвят, чистят ни стаите, обслужват ни. Какво друго да искам от този живот?.. Утрото... то е най-хубавото в този живот, щом си го доживял – и въздъхна.

Замислих се над думите ѝ. Наистина... мъдро е. Посрещнеш ли червеното кълбо, кога се постепенно ражда по тънките устни на хоризонта, имаш надежда да посрещнеш и залеза. Помълчахме и двете и тога-

ва я подканих да иде към столовата за закуска. Тя кимна пак с глава, понамести бастуна си в ръката и полека се надигна. Беше слаба женица, леко прегърбена, с все още миловидни черти на лицето. Очите ѝ гледаха меко и топло. Бавно се запъти към помещението, а аз към сестринската стая. Реших да потърся досието ѝ по-късно, когато малко се поразтовари смяната ни от задължения.

Всички обитатели на дома за стари хора бяха попривършили вече със закуската си. Предстоеше им време, в което всеки сам избираше как да го прекара. Имахме тук поети, музиканти, художници, и такива, които умееха да пеят прекрасно стари градски песни. Веднъж в месеца им организирахме и вечер на талантите – всеки се представяше с каквото може. Някои пееха, други пък си купили блокче за рисуване и моливи, та представяха нещо и те, трети – плетивата си... Така минаха двата часа, в които тези хора забравяха, че са тук. После... пак... отначало... повтаряше се всичко. Някои слизаха и да града, но се връщаха преуморени, та после лежаха два дена, за да се възстановят. Иначе чистичко се разхождаха до градския парк, който беше наблизко. Там под сенките на огромни дървета споделяха грижите си, връщаха се в спомените, а като че ли повече с тях живееха. Една огромна тъга в очите на всички се четеше, колкото и да се усмихваха. Всеки от персонала ни знаеше, че това са самотни и тъжни хора, които диреха утеха в съвместното си съжителство.

Денят бавно напредваше. Наближаваше обяд, когато реших да погледна досието на тази възрастна жена, която според мен се открояваше сред всички тук. Знаех, че се казва Магда. Намерих лесно папката с документите ѝ. Беше някъде от Южна България, била е

преподавател в медицински университет. Защо ли беше дошла чак тук?... Оставаше само да гадая. Имаше заболявания, характерни за възрастта. А и тя никога не се оплакваше от нищо... Годиците ѝ, навършени 81, бяха попривели слабото ѝ тяло, затова си помагаше с бастун. Беше сама в стая – така пожела още отначало. Често я сварвах усамотена в леглото, вперила поглед някъде в точка по стената, макар че телевизорът ѝ работеше. Явно, че страдаше... Мълчаливо и гордо, както само могат гордите души. И тя го правеше с достойнство.

Преди да ми свърши смяната, реших да я посетя. А може би тя очакваше... Намерих я въвън, на една пейка, на сянка в градинката пред Дома. Пак в края ѝ. Седнах до нея. Тя ме погледна с големите си тъжни очи, сякаш ми казваше: „Какво ще ме питаш... Аз не съм интересна“... и тогава реших да я заговоря.

— Здравей, бабо Магде! Пак си самичка тук! – казах леко укорително и продължих. – Разкажи ми за себе си. Нещо те измъчва, а не споделяш...

— Какво да ти кажа? – сякаш беше очаквала да я заговоря. – И аз като всички съм тук сама.

— Но си отдалече... Как дойде съвсем сама? Нямах ли близки?...

— Нямам. Сама останах. То... човек сам идва на тоя свят и сам си отива. Кой по-рано, кой по-късно... за всеки иде ред. Но по-харно е, ако си тръгнеш пръв. Така знаеш, че си изпратен от тоя свят както трябва, а не като мен... – и въздъхна тежко, като че ли цяла канара се откърти от душата ѝ. – Дните ми бяха като мъниста наредени – продължи тя – знаех си програмата за всеки ден, задълженията, почивката... Сега... всеки ден едно и също... Имаш просто задължението да живееш, докато животът те търпи.

Слушах я как говори бавно и меко, изричаше внимателно думите, сякаш ги бе отглеждала грижливо за деня, в който ще ѝ потрябват. Разказваше за младостта си, за студентските години, за първата си любов, а после и за женитбата си. С много болка сподели как е загубила първия си съпруг – в тежка катастрофа на път с линейката по адрес за болен. Разказваше за голямата си мъка по него и как още не може да го забрави. После... За срещата си с втория си съпруг години по-късно...

— Обичах го и него, но по друг начин – продължи баба Магда. Всичко беше като по правилата – прекрасно семейство, родиха ни се две деца – син и дъщеря. Отгледахме ги. Дъщеря ни завърши пиано и флейта, много добър музикант е. Започна работа, турнета... Докато в един момент съобщи, че заминава в чужбина – Италия. Там ще работи и няма да връща тук. Много страдах за нея, но така е трябвало да се случи... там се омъжи. Имам вече две внучета, но се виждаме само на телефона. То... сега всичко е модерно... Кой ти е мислел едно време, че ще можеш да говориш по телефона и да се виждаш с другия отсреща. Но... топлинката я няма. Внучките не знаят български, а аз не зная италиански. Как да се разберем?.. Виждам – хубави деца... и това е. А не са си идвали тук... Да ги погалья, да им се порадвам, да ги докосна... Нима е лошо, че искам?... Че майчиното ми сърце ги жадува?... – въздъхна тя и две едри сълзи се търкулнаха по бледото ѝ лице.

Замълчахме и двете. Тя... прегърбена не само от годините, а и от мъката си, а аз – поразена от топлото ѝ майчино сърце, което страдаше. После пак тихо взе да нарежда думите една след друга, като мъниста, но все в тъмни краски.

— И син имам. Тук е. В столицата. И той е добре. Изучи се. Сега се занимава с бизнес някакъв. Върви – тъй чувам. Все чакам той поне да ми отвори вратата. Няма. Само ако се сети – звънва... колкото да чуе, че съм жива. И все пита – пари имаш ли. Имам.. Човек се учи да живее и с много, и с малко. На мен какво ми трябва? Да си взема хаповете за месеца, за сметките и за храна. То... вече не се и яде като на младини. Не ми се услажда хапката. Трудно преглъщам – гори ме мъката. Ето... смалих се... А бях хубава и стройна, след мен се обръщаха и жените със завист. Сега... никой те няма за нищо. И там, в столицата, имам две внучки. Но... снахата я видях само в началото. Повече нито се обади, нито пък дойде. Така откъсна и сина ми от нас. Вярна била приказката – ако имаш син, то е до венчилото му, после вече не твой. Пари... не им искам парите – тях искам около себе си ей тъй... през два месеца да идват, ама да идват...

И замълча. Тежка тишина сякаш полегна около нас. Мълчах и аз – не знаех какво да кажа и как. Докато я чух, че продължи:

— Та затова реших – по-далеко от дома ми, да не ме знае никой къде съм и как съм. То... хората знаят и добро и зло да говорят. Но злото е в повече. Разбрали-недоразбрали... говорят. Пустни уста... Не щадят никому. А на колко хора съм помагала... Признание няма. Да са живи и здрави! Всеки по пътя си.

Отново замълчахме и двете. След малко станах, хванах я за ръка и поведох към стаята ѝ. Беше време за следобедна почивка. Тя ме погледна с благодарни очи, кимна ми леко с глава и притвори вратата. След половин час вече бях поела по пътя към дома си, но

думите на старицата не излизаха от ума ми. Трябваше да направя нещо... Трябваше... Какво ли... Не знаех какво, но бях сигурна, че ще измисля.

Така си и легнах късно, с мисълта как да помогна на тази жена. Те... всички там, при нас, си имат проблеми и болка, която само очите им издават, но не знам защо тази жена се вмъкна като мисъл в мен и не ме оставя на мира. А на другите все някой притичва на свиждане, особено ако са от близо. Донесат им нещо домашно приготвено, поразговорят се, обещаят си, че пак ще се видят и обратно – всеки по житейския си път. А за тази жена никой не идваше, вече втора година, че и повече... Тогава реших да погледна пак по-внимателно документите ѝ, за да потърся записан някой телефонен номер на близък. Вероятно бе оставен... нищо, че сама бе дошла тук.

С тази мисъл тръгнах за работа. Този ден бях следобедна смяна. До 20 часа все щях да сваря да направя и това. А иначе задължения много. Възрастните често боледуват, а имаме и такива, които от стаите си не излизат, защото не могат. Тежък живот... В следобедната почивка във времето за кафе реших отново да отворя досието на баба Магда. И видях... Имаше не един, а три телефонни номера. Реших да я попитам. Излязох с кафето на терасата на втория етаж, а тя там. Седнах до нея на пейката. Тук слънцето едва сега се прокрадваше срамежливо, та не печеше толкова силно, както на другите тераси. Мълчахме и двете. След малко я чух как тихо и меко, като преди, започна да говори:

— И тази нощ отмина. Посрещнахме отново изгрева – живи сме. Невероятно е това усещане сутрин – като раждане, всяка сутрин отново и отново – и замълча.

— Така е, права си... А ти... как си? Обаждат ли се твоите хора? Имаш син и дъщеря...

— Когато могат... не ги притеснявам. Може би там ми е грешката... Ако им звънях през ден-два, щяха и те да звънят. А сега... аз само чакам...

Отново мълчание. Една сестра през балконската врата ми даде знак и аз оставих старицата сама с мислите си да се любува на слънцето. Бяха довели старец към 90-годишен, на инвалидна количка. С него работата щеше да бъде по-трудна – такива пациенти никой не иска, но и не можеш да го върнеш. Те се нуждаят от повече грижи и внимание. Извадих от джоба си листчето, на което бях записала трите телефонни номера. Реших първо да се обадя на сина ѝ. Реших... но ми беше трудно, защото не знаех как ще реагира. Но трябваше. Баба Магда не беше толкова болна, колкото бе болна душата ѝ. Тя боледуваше за децата си. Другите тук като че ли не го показваха толкова или просто умело го прикриваха, но тя.. Беше много чувствителна натура, интелигентна, съобразителна и гледаше да не товари със себе си персонала. Реших вечерта, на спокойствие вкъщи да позвъня до сина ѝ, до тогава все ще намеря точните думи, за да споделя с него своите наблюдения за майка му. Не знам защо го правя, но нещо ме подтикваше и не ми даваше спокойствие. Работният ми ден неусетно приключи. Освен стареца, двама млади мъже, явно синове, бяха докарали и една възрастна жена над 80 години. Наложих се аз да я приема. На въпроса ми няма ли кой да се грижи за нея, отговориха и двамата, че това е лично нейно желание и от половин година им надувала главите с него. А се грижат за нея, когато вечер се приберат от работа. И тя, тъй като ѝ е трудно

сама да се придвижва, предпочита тук... при другите като нея. Обещаха, че ще идват, когато могат. Когато могат... Колко често съм го чувала това... Когато могат... или... когато се досетят... често ги забравят с месеци, я се обаждат по телефона, я – не. А някои от тях вече и с това не могат да се обслужват. Тежко е на тези години... да си сам е много тежко...

След като ми изтече работният ден, си тръгнах с бавна крачка към дома си. Беше топло, имаше доста хора по улиците и аз вървах бавно, сякаш не ми се прибираще. Минавайки през парка, поседнах на една пейка и се върнах в мислите си към баба Магда. Реших сега да позвъня на сина ѝ. Пък каквото стане... Извадих листчето с телефоните номера и набрах Валентин – така се казваше той. Чак след третото позвъняване ми отговори.

— Добър вечер! – започнах аз. – Обажда сестра Боянова от Дома за стари хора, където е и вашата майка.

— Какво се е случило? Надявам се, да не е нещо лошо... – бързо попита той.

— Не... не е. Добре е, поне колкото може физически. Придвижва се сама... Но има нещо друго. Тя много тъгува и се чувства много самотна. Тук има доста хора на нейната възраст, но тя се отличава от другите и страни от тях. Душата ѝ линее, а очите ѝ са винаги тъжни. Обаждате ли ѝ се често – попитах бързо аз и зачаках.

— Да, когато мога... Но и аз съм зает човек. Знаете... дом, работа, семейство...

— Добре... аз по-скоро да Ви кажа само... Тя много се измъчва за Вас и сестра Ви. Мислите ли, че само телефонът е достатъчен, за да докажете пред нея, че сте загрижени. Зная, не ми е работа това, но просто я съжалих. Да знаете само как сутрин рано посреща из-

грева и колко е самотна сред другите... Зная и това, че сама е дошла е тук... Помислете... може би като не се виждате, тя ви уверява, че е добре, но не е. Слабичка, леко прегърбена и мълчи... С никого почти не говори. Тежи ѝ много на душата нещо... Може би, че е далече от вас, а тя е в заника на живота си.

— Благодаря, че се обадохте. Не знаех, че така се чувства. Ще говоря и със сестра ми. Ще помислим.

Бях доволна от себе си. Думите ми бяха приети добре. Сега ще очаквам резултата. Дано е добър. Прибрах се къщи и реших да не казвам нищо утре на добрата жена. Нощта ми мина спокойно, на сутринта бях на работа. При приближаване на сградата, отдалече видях как баба Магда е залепила отново лице на прозореца. Посрещаше изгрева. Днес бях в тежка смяна. Имаше тежко болни, които трябваше да обслужа. Нямах време за нищо. На тръгване, вече уморена, я видях на пейката вън, магнах ѝ за поздрав с ръка и поех към дома си. И тук ме чакаха задължения. А и семейството ми се нуждеше от мен. Така се изнизаха десетина дни. Виждах се с възрастната жена, разменяхме си по две-три думи и чакахме... Тя – своя изгрев, а аз кога ще има изненадваща новина за нея. И не мина и месец – тя дойде. Без дори да ѝ се обадят пристигнаха те – семействата на двете ѝ деца с внуците дори. Тя беше на двора, пак на пейката, пак мълчалива и усамотена, когато пред нея се изправиха млада елегантна жена и красив мъж. После разбрах, че това са дъщерята и сина ѝ. Отначало тя ги погледна като чужди хора, случайно застанали пред нея, но после... После беше нещо невероятно вълнуващо. Вторачила очи в тях, познала ги вече, сълзи като река бликнаха от очите ѝ, погледът ѝ още повече се

премрежи. Тя протегна слабите си ръце към тях и през сълзи, които вече я давеха, мълвеше едва:

— Господи! Доживях ви! Доживях да ви видя, милите ми... – и плачеше неудържимо. Те седнаха от двете ѝ страни, а на свой ред пред нея застанаха внуците – две прекрасни момичета, около 12, 13-годишни, явно с много малка разлика (не беше споделяла за близначки) и още две – момче и момиче, по-големи.

— Това са моите внуци, нали? – и обърна питащи очи към сина си и дъщерята.

— Да, мамо, това са твоите внуци. Виж как са пораснали. Ето, Камен иска да върви по твоя път и по този на баща ни. Решил е да бъде лекар. Но има време за това. По-важно е, че има цел... – отговори ѝ синът.

Момичета клекнаха пред нозете на баба си, взеха ръцете ѝ в своите и така ги държаха, усещайки топлината на старата жена, която от толкова дълго тъгуваше за тях. Гледах отстрани и се радвах. И моите очи бяха пълни със сълзи и ме издаваха, че зная всичко. Тя ме потърси с поглед. Кимнах и с глава, че всичко е наред, когато синът ѝ проследи погледа и се спря на мен. Стана и ме доближи.

— Здравейте! Вероятно това сте вие, сестра Боянова, която ми се обади по телефона.

— Да, аз съм... – и замълчах.

— Благодарен съм ви, че го направихте. Това като че ли не е майка ни. От нея са останали само очите и гласът ѝ. Много е отслабнала, а казваше винаги, че е добре.

— Да, те почти всички така казват, за да не тревожат децата си. А всъщност... виждате сами. Тя е много чувствителна жена и много ви обича. Именно заради това страдаше, храни се, колкото птиче и сега разбирам

защо все посрещаше изгрева рано всеки ден и защо обичаше там, на пейката... вѐн да седи сама. Тя просто ви е чакала... няма по-голямо мъчение от очакването... Радвам се, че дойдохте да я посетите.

— О, не... Това не е просто посещение. Решихме със сестра ми. Прибираме се обратно, но с нея. Ще се разберем как ще се грижим за нея. Ние мислехме, че щом сама е решила да дойде тук, е за добро. А сега разбирам... че не е. По-скоро Вие сте нашето голямо добро, което никога няма да забравим. Вижте я майка ни— тя сияе... Искаме си я обратно, колкото и трудно да ни бъде. Нека да подготвим документите ѝ... Колкото се може по-скоро далеч оттук и с нея.

Бях благодарна да чуя тези думи. Нещо ме стисна за гърлото, преглъщах си сълзите, а очите ми бяха пълни. Тогава старицата се надигна бавно от пейката, а до-сега милваше косите на порасналите си внучки, и се запъти към мен.

— Благодаря ти от сърце. Знам, че ти си го направила. Но ако нямаше сърце у теб, истинско, човешко и огромно и топло, за да разбираш болката на другите, моето чудо нямаше да ме споходи. Сега съм щастлива. Видях ги.

Докато ми говореше, държеше ми ръката, милваше ме с другата, а очите ѝ... тези очи няма да забравя никога. Тогава синът ѝ доближи до нас и каза, обръщайки се към нея:

— Хайде, мамо, да ни покажеш стаята си – поеха към асансьора. Внучите ѝ хукнаха по стъпалата, за да ги изпреварят. Там, в стаята се случи чудото, по-голямо от това, което тя очакваше:

— Мамо, събери само най-необходимото. Ще се върнем, но само с теб. Вземате при нас. Ще стоиш известно при мен. А после при сестра ми. Така ще се грижим за теб. Това място тук не е за теб. Твоето място е при нас.

Тя стоеше като статуя – недоумяваща, втрещена и онемяла. Тогава внукът ѝ се доближи до нея, погали ѝ по грижливо сресана коса и ѝ каза:

— Бабо, искаме те у нас. Имаме толкова много неща да си кажем... Ето... ще те заведем и в Италия при леля... – и я целуна топло, както само внук може да го направи.

Стоях в коридора и слушах. Исках да се скрия някъде, а не можех да отлепя нозе, за да тръгна. И реших – ще я изпратя. Нещо ме теглеше към тази жена... И чак сега разбрах – тя много приличаше на моята майка – блага и добра, но за разлика от нея, тя се отиде от нас твърде рано. След половин час взеха най-необходимото, изписването ѝ беше уредено бързо, за разлика от всеки друг път, и те тръгнаха към колите си. Чака ги долу, пред стъпалата на сградата. Тя ме видя, отдели се от тях и дойде при мен. Държеше една книга. Беше вече успяла и да я надпише. С треперещи ръце ми я подаде, поизправи се и посегна да ме целуне. Топло... сякаш усетих докосването на своята майка. Прегърнах я... Исках да усетя магията, която излъчваше тази жена и да я заразя за себе си, колкото се може по-дълго. Пожелал ѝ здраве да обажда. Подадох ѝ моя телефонен номер с надеждата все пак да я чуя. Тръгнаха към колите. Преди да влезе в колата при сина си, се обърна, с поглед обходи цялата сграда, после към мен, вдигна ръка и седна вътре. Потеглиха бавно. Оттам за последно ми махна с ръка, преди да се изгубят от погледа ми.

Изминаха десетина дни. Една сряда, когато бях следобедна смяна, телефонът ми настойчиво прозвъни от непознат номер. Вдигнах.... Чух приятен познат глас, който ме стопли и разтрепери. Беше моята баба Магда. Сподели, че се чувства добре. Говорихме малко, но и двете се чувствахме много близки и ни беше хубаво. Обещах ѝ, че и аз ще се обаждам. И го правех наистина – по един път в месеца, защото не исках да прекалявам.

Така измина годината. На следващата през март ми се обади от Италия. Беше щастлива. Видя и дома на щерка си, беше сред внучките си, видя и друг свят. Сега гласът ѝ звучеше по друг начин, усещаха се радостни нотки в него и аз бях наистина спокойна, че възрастната жена се чувства добре.. Така се чувахме... в месеца поне един път. Едно невероятно приятелство, което винаги ще помня. И нея самата. Докато към края на същата година един ден от телефона ѝ ми позвъни синът ѝ. Беше съкрушен. Баба Магда беше починала. Моята баба Магда, която напомняше майка ми. И която бях заобичала като нея. Преди да почине, все още в съзнание, успяла да предаде на сина си за спомен да ми подари от дома си най-голямата и ценна картина, която притежава. За да ми благодари, че е починала сред своите, а затова заслугата беше просто едно мое позвъняване, до когото трябва.

ИЗПОВЕД ПРЕД МАЙЧИНИЯ КАМЪК

Цветан Войнов

— Здравей, бабо Милке! Да, чувам те, да, добре съм. А ти как си?

Отдавна не съм идвал, а днес се наканих и ходих до вилата, пуснах помпата да поля овощията. Пък и това беше твоя земя. „Когато умра“ – казваше, – „искам да ме погребат там на село, до Големия дъб, близо до вилите на синовете. Та като идват децата, все ще минат покрай мен да ме видят“.

Тя, сестра ми, искаше да бъдеш в града, да може да те навестява по-често, но ти беше категорична:

— Искам да съм си у дома, там, близо до бачето Атанас. До неговия камък и оградата има още място, там искам да ме сложите. И да мога да гледам към Равен и към кестените на Югодо и Лиляврец, където съм пасла кравите едно време като дете.

И хоро каза да ти изиграем, а не да плачем, но другите рекоха, че било срамота. Как може, ще станем за резил пред хората?!

Ето ти, пийни си, нося ти една биричка. Знам, че много я обичаше, помагала на бъбреците. Само тя можеше да разкваси устата ти, а от водата само се дуеш и нищо не можеш да почувстваш.

Знам, такава си беше ти, твърда. Нали и зодията ти е такава: „Лъв“. Като лъвица ни закриляше, макар че често изпитвах силата на ноктите ти. Ей, и така, по лъвски си умря, напук. Не искаше да стоиш по болници, не искаше да си като другите – да носиш маркуч на корема си, това те погнусяваше. А колко хора живеят

така и то дълги години. Но ти бе казала – не! Колкото и докторите да се опитваха да те върнат в онзи момент.

Просто преди да легнеш в хемодиализата, си рекла на твоята съседка по легло: „Аз съм от шарената кра-вичка и не мога да понасям да ме ровят с маркучи“. Такава си беше ти – безкомпромисна до безкрай.

Другите ли? Другите са добре. Всеки с неговите си грижи.

Кристина купи една малка гарсонiera за нея и сина си. Взе и заем от банката, като ипотекира същия този апартамент. Ще го изплаща около двайсетина години. Но така е, нали знаеш, човек без къща е нищо, а и при тия наеми, едва се свързват двата края. По-добре е да си има покрив над главата.

А батко Константин си е там, по Велинград. На-правиха голяма къща с неговата невеста. Ти чу за това, нали? А и бизнес нещо върти там, че горе-долу е до-бре. Но... не ни обръща много внимание. Нали сама си казвала: човек като се види в много пари, се крие и избягва всякакви контакти, за да не му поискат.

Валентин продължава да си пие. Струва ми се, че не е много наред с главата това момче. Не знам дали се бият още с неговата невеста, но това си е тяхна лична работа, не мога да им се бъркам.

Ти си го знаеш най-добре какъв беше. Казваше: „Валето си ми е най-малкият, той ще си е при мен и той ще си ме гледа“.

Но когато ме изгонихте от вкъщи, когато той щеше да се жени, пак идваше да чукаш на моята врата.

— Моля ти се, ела оттатък, напил се е и ни бие и двете!

Вгледах се в синината над окото ти и още веднъж те моля да ми простиш за това, но тогава ти рекох:

— Исканте да живеете заедно. Изгонихте ме. Е, сега живеете заедно. Така, както намерите за добре.

— Ама той бие и жена си! – плачеше ти.

— Да, бие я, жена му е. Да отида сега аз оттатък и да се избием, и да се изколим ли?! Не! Достатъчно ни делеше едно време, преди години. И не разбираше заради твърдостта си, че ние всички имахме еднакво нужда от твоята обич.

Исканте да живеете заедно. Живейте! А тя му е жена. Ако не ѝ отърва, има глава на раменете си, за да помисли дали може да живее с него. На нея нищо не мога да кажа. Те са си семейство – те да решават как да си оживеят.

Ех, мамо, извини ме, но много ме болеше тогава.

Сега, когато отмина време, им се роди и дъщеричка, да им е жива и здрава.

И електронни игри отвориха в един гараж, нека работят, нека да си изкарват хляба.

Като че ли нищо не е било, лошото трябва да се забравя. Отидох и му помогнах, направих му електронинсталациите.

Искам с всички да съм добре, пък който иска – нека да ме разбира и да ми помага.

А сега, мамо, знаеш ли, толкова ми липсваш. Знаеш ли как ми се иска да си поговоря с теб. Да споделя, да ми дадеш съвет. Знаеш ли, друго е, когато човек сподели с близък, друго е да се оттъжиш на някого, макар че ние, мъжете, много не говорим на сърдечни теми, все ми се е искало да поговоря с някого.

Ех, забравих, чакай да ти запаля една свещичка, нека да ти е светло и на оня свят. А и снимката ти е прашна, искам да я забърша. Ръката ми е мокра, но нека се освежиш малко, ще поляя и цветята ти. Много ги обичаше, цялата ти градина бе запълнена с тях. А и какъв боб се раждаше. Толкова висок ставаше, че целият се скривах в него, а ти от другата страна ми казваше:

— Ей, там ли си? Да не си избягал отново да си играеш? Виждаш ли този ред дали е излязъл, та да пусна водата в следващия.

И аз посадах покрай вилата по традиция малко боб.

Знаеш ли, спомнях си като деца как беряхме младите шушулки и после ти ги нижеше на канап. Слагаше го така на везеници, закачени на пирони на стените да съхне, а зимата го вареше така, с шушулките, с парче сланина, подадена ти от някой комшия и с някоя червена пиперка. Знаеш ли, мамо, колко вкусно беше. Не съм забравил.

Скоро някъде прочетох, че същите тези шушулки съдържали природен инсулин, така нужен за здравето ти. А когато ти вече не можеше да работиш и остави с голяма мъка градините, вече нямаше кой да ти обръща внимание. А от нередовната ти и не калорична храна, организъмът ти непрекъснато отслабваше.

Когато се оженя, мамо, ще си нижем и ние такъв боб, пък и на теб ще ти донеса тук, да си похапнеш.

Знаеш ли, мамо, имам една приятелка. По-младичка е от мене. Харесвам я много. Работна е, пък и с интелект – умно момиче ми се вижда. Ще я доведе някой ден да я видиш. Дано да я харесаш. И да се молиш за нас там горе, за късмет. Дано и на мен да ми тръгне един път в живота.

А сега да тръгвам, мамо, работа ме чака.

Готвя едни планове, дано ги осъществя.

Моли се за мен и ако сгреша, поправяй ме. Нали всички вие – там горе – държите да сме праведни!

Хайде, не ми се сърди, искам да допра ръка до камъка ти.

Довиждане, ще мина отново да се видим...

МАЙКА

Иван Георгиев

— Изяж си вечерята!

— Няма...

— И снощи не хапна.

— От вечерята ли?

— Да.

— Майко, каква вечеря? Филия със сирене вечеря ли е?

— А какво е? По-добре от нищо, нали?

— И нищо сме яли... миналия ден.

— Христо, престани! Скоро ще бъде различно, обещавам ти... Все ще започна работа някъде.

— Това го повтаряш от месеци наред.

— Нали търся. И Кремена каза, че ще ми помогне.

В онова малкото училище на края на другата улица, как се казваше, нали уж търсили чистачка.

— Чистачка? Ти си учила, за да бъдеш чистачка?

— А икономист ли на този етап?

— Ами, да. Нали това си завършила.

— Но нямам опит. Не съм работила, знаеш. Баща ти...

— Спри да говориш за него!

— Ице, недей!

— Няма недей! Нищичко не искам да чувам за него.

Остави ли ни? Питам, остави ли ни?

— Оставил ни бил. Все едно си е заминал и ни е зарязал.

— А не е ли същото? Как те остави? Да плащаш сума ти пари на банките. И къщата ни взеха. Всичко ни

взеха! Чу ли? Всичко– о! Ако не беше леля Дима да ни настани в тоя мизерен гараж, къде щяхме да идем– на улицата ли?

— И все пак той ти е баща – добър, лош – твой баща!

— И продължаваш да го защитаваш. По-добре да не се бях раждал...

Христо излезе от тясното помещение и се отправи в незнайна посока.

* * *

Петър и Катя имаха щастливо семейство. Или поне си мислеха, че имат. Той бе изпълнителен директор в компания за скрап. Живееха добре, охолно. Единственото им дете – Христо, никога не бе лишено от нищо. Учеше в частна детска градина, после влезе в частно училище, изучи се не защото знаеше, а защото баща му плащаше пари като луд на учителите. Петър обичаше жена си. Дори се скара с баща си, за да бъде с нея, с цената никога повече да не си продумат и видят. Високата заплата, която той вземаше, му позволи да си закупят голяма къща, която Катя семпло обзаведе. Впрочем, тя никога не се подведе по парите. Никога не парадираше с тях, никога не харчеше излишно. Единственото, което не правеше, е да работи. Петър не ѝ даваше. Неговите пари бяха достатъчни. За всичко.

Така си живееха – за някои добре, за други не чак толкова, докато животът им един ден не стана истински ад.

Петър се подхлъзна по хазарта. Един негов познат го подлъга. Отначало печелеше добре. Даваше едно – вземаше два пъти повече. Впрочем, както беше в ха-

зарта. Там винаги е така – действат правила, понятни за играчите, които в последствие се оказват твърде непонятни. Сетне започна да губи малко пари, по после прекали. От ден на ден, постепенно увеличаваше залога, завладян от мощността на парите, които печелеше, но после връщаше обратно в осветената в неон, така приятно ухаеща на пури и скъп парфюм сграда. Така се стигна до ден, в който загуби всичко, което бе спестил до този момент. Накрая Катя разбра. Тя беше толкова добра, че изобщо не направи проблем. Предложи му да напусне работа, да се преместят, ако трябва. Мислеше му доброто, винаги за него. А той ставаше груб и избухваше:

— Къде да се преместим? До Вълко ли? – крещеше той. – Искаш да си по-близко до онова копеле и да му слугуваш?

Вълко беше един от най-добрите приятели на Петър, но двамата се скараха заради Катя. Защото я обичаха. И двамата. Сега той постоянно ѝ натякваше това, заради адреналина от хазарта, който го държеше на гребена на живота, но го отдалечаваше от семейството му.

Веднъж Драго предложи на Петър да играят – имало голяма сума за печелене, защото някакви чужденци били загубили много. На Пешо малко му трябваше – веднага се съгласи. Имаше връзки в банката. Понеже нямаше толкова пари, се наложи да ипотекира къщата. Да, същата тази огромна триетажна къща с басейн, три тераси, два гаража, барбекю и какви ли още не екстри, за чието закупуване бе работил четири години безспир.

Заложи я. Игра половин час и загуби. Половин час, който му се стори като цяла вечност, но тъй сладък...

Загуби всичко. Сега бе никой. Реши да не се прибира. Много бързо осъзна глупостта, която бе сторил, но беше късно. Не можеше да погледне в очите Катя и Христо. Качи се в автобуса. Слезе на спирката до стария парк. Постоя, загледан някъде в далечината. В главата му започнаха да преминават различни картини от живота му – срещата с Катя, кокетниченето с нея, строежът на къщата, раждането на Христо и всички онези мили моменти, които някои хора цял живот се мъчеха да открият, но все не успяваха. След бурния наплив на мисли, една мъжка сълза се търкулна по красивото му, още младо лице. Той извади пистолета от джоба си, тихо рече: „Простете“, захапа дулото на пистолета и стреля...

Катя бе съкрушена, когато научи. Дълго рида, обикаляше в кръг и не знаеше къде се намира. Поне до момента, в който от банката не им отне къщата и не се озоваха на улицата. Добре, че беше Дима – една добра възрастна съседка, та се смили над тях и им отстъпи гаража си, да живеят в него. От този ден, Катя може би стана малко по-твърда. Но знаеше едно: ще направи всичко, за да бъде синът ѝ добре. Всичко.

* * *

— Харесва ли ти вечерята, сине?

— Да, мамо, филето е чудесно.

— Радвам се. Утре ще те взема от училище. Свършвам по-рано и ще минем през онзи магазин, за да вземем телефона, който си бе харесал.

— Наистина ли?

— Разбира се. Кога съм те лъгала?

— Чудесно, нямам търпение.

— Хайде, Ицо, отивай да лягаш, че утре ще ставаш рано.

— Добре. Майко?

— Да?

— Обичам те!

— Аз също, любов моя!

— Радвам се, че започна работа и стъпихме на краката си. Макар и да нямаме къща, не сме в онзи гараж.

— Никога повече няма да отидем там, скъпи. Дори скоро ще си имаме собствено жилище – чакам повишение.

— Страхотно! Винаги съм вярвал в теб.

— Аз също! Една майка би направила всичко, за да бъде детето ѝ щастливо. Хайде сега, отивай да лягаш.

— Лека нощ!

— Лека нощ, сине! Обичам те!

— И аз!

* * *

— Ало, Вълко, готова съм! – каза Катя.

— Идвам – отвърна Вълко – до десет минути съм пред вас.

— Чакам те. Чао.

— Чао.

— А, за малко да забравя – измънка Катя, – размислих за предложението ти. Да, ще ми трябва къща – така Христо ще е по-щастлив.

— Разбира се, мила. Ще говорим после, като се видим – каза Вълко. Айде.

— Чао! – някак сподавено отговори Катя и затвори слушалката. Загледа се напред и помисли за бъдещето на сина си...

МАЙКА

Радка Атанасова-Топалова

Селото замръкна в очакване. Утре Герана щеше да вдига сватба на дъщеря си. Той бе един от най-личните хора в селото и околията – работлив, умен и сладкодумен. Богата зестра беше приготвил на щерка си, а момчето и то беше от сой. Хората обичаха Герана, ценяха го, за много неща се допитваха до него, а някои... и завист ги глождеше. Само нещо дете се зашушука, че много скоро след годеча вдигат сватбата.

Селото заспиваше. Боровете приемаха кротко ласките на луната. Гераница все нещо нареждаше, премисляше. Дъщерята спеше отдавна, а малкият още се одрямваше. Неспokoйна беше Гераница – лош съм я беше споходил. Искаше да види чедото си под венчило и тогава щеше да си отдъхне. Силна българка – в душата си таеше и радост и мъка, но повод за приказки не даваше на хората.

Герана още седеше на пейката пред къщата и радиото му свиреше.

„Какво ли се бави този човек? Сигурно е задрямал. Не помисля, че утре цял ден ще сме на крак“ – мислеше си Гераница. Зави момчето си, изгаси лампата и излезе да го прибере. Приближи, а той и не помръдна. Побутна го по рамото... и окаменя. Мъжът падна на една страна.

„Божичко... – изстена тя, прихвана го и нещо лепкаво намокри дланта и... кръв! Някой го беше убил. Последната мисъл в главата ѝ беше за съня и едрата жена

рухна пред стопанина си. Колко време беше минало така... не знаеше. Внезапно огнена мисъл я парна и изправи на крака.

„Децата – ако се събуди някой! Не, само това не, Господи!“

Огромна буца я задушаваше, но сълза не се отрони от очите и:

„Защо Боже, защо? Кой го направи и... защо?“

Хукна Гераница като обезумяла към избата, грабна чувал. Как се справи, какво ѝ даваше сили – не знаеше, но довлече тежкия си човек до избата. Старият скрин беше голям – приюти го. После изми кръвта и скри новите му дрехи. Цяла нощ седя на стола до леглото. Гледаше възглавницата и мълвеше:

„Боже, Боже, има ли те Боже? Ако те има, поне децата ми пожали!“

А утре трябваше да е весела, трябваше да е силна! Зазоряваше. Счочи Гераница, разшета се, направи закуска на децата. Скоро пристигнаха и шетърниците. Всички питаха за Герана, но най-много я жегваха въпросите на децата. Булката се обличаше и плачеше:

„Как може точно в такъв ден да го вземат в града... и посред нощ? Какво толкова спешно може да има в горското?“

Гераница усмихната мърмори да не се коси, че той ще си дойде до обяд.

Сватбата си е сватба – дойде момчето със сватовесте... и веселбата започна. Весела беше Гераница, а сърцето в ужас и мъка. Трябваше да издържи! Все за него питаха, а тя все по-често излизаше навън – да погледне за него, че тежки сълзи се ронеха в душата ѝ...

Вечерта младите се прибраха в тяхното село – младоженката нажалена за тейко си. Гераница придума сестра си да остане при нея през нощта, да помогне в разтребването. Чак сега рукнаха сълзите... като отприщана река. На сутринта тръгна да изпълнява плана си – отчаяна, но решена на всичко за детето си. Изтегли парите от книжката и ги занесе на младите – да отидат до морето. Преди се инатеше и беше против това ходене – заради малкото, което щерката носеше в утробата си, но сега така беше по-добре. Настоя да заминат веднага, че и без това Герана уж пратил хабер, още два-три дни няма да се връща. Дълго им маха при тръгване и гледа подир тях.

Отмаляла, с тежки стъпки мина през мегдана и се запъти към църквата. Запали свещ и се помоли на Господ... да прости нейния грях!

По никое време камбаната заби на умряло... Селото настръхна – питаха се едни други... кой е. Понесе се слух, че Гераница е онемяла. Тръгнаха подир нея хората, като омагьосани...

Отвори тя раклата тогава... Тълпата се люшна ужасена...

А тя зави и застана...

ВСЕ ТЯ, МАЙКА МИ

Валентина Добрикова

Искам всичко, което пиша и говоря, да бъде посветено на майка ми. Когато, където и да се върна, се сещам само за нея. Тя е свързана до ден днешен с всичко, което съм обичала и обичам във моя живот. Картинки, снимки, играчки, салфетки, всички неща които съм имала в детството, ме свързват с моята майка. Нейният дух и присъствие е навсякъде и във всичко, до което съм се докосвала и обичала. Аз живеях и растях, а очите ѝ следях всяка моя стъпка, движение нагоре и напред и ми сочеха онова светло и хубаво нещо в пътя ми, което просветлява и разкрасява всички часове през дните и нощите, които редом с мен сме преживявали и още преживяваме. За нея искам да ви разкажа нещо, което ми е останало в душата до ден днешен.

Случи се в една неделя. Майка ми си събра багажа и каза, че заминава за града, да остане в болница на другия ден. Така и не разбрах защо. Мен и сестра ми ни остави на татко ми и леля ни, която повика от далечно село. Тя трябваше да се грижи за двете, защото баща ни нямаше да се справи, тъй като той беше миньор и ходеше на работа с преспиване. А ние бяхме невръстни деца. Останахме на лелините Сийкини грижи.

Изпратихме я на влака и когато той изчезна заедно с моята майчица, аз не знаех да заплача ли, или да изхрускам захарното петле, което мама ни купи преди да се качи във влака на тръгване. Не направих нито едното, нито другото. И дори после не усетих вкуса на захарта в това петле – нещо ми беше доста криво. Леля

ни Сийка така ни стискаше за ръцете, че аз усетих сковани не само тях, но и краката си. Нещо стискаше гърлото ми и не ми даваше мира да се успокоя. Сестра ми беше по-силната от мен. Бе със седем години по-голяма, та на това го отдавах, че беше силна и зряла. Все пак леля ми, в старанието си да ни угоди, ни пушна да играем до по-късно на двора с другите деца, но сега някак си не ми беше сладко, както когато мама си беше у дома. Играех, но не ми се играеше. Все мислех и душата си чувствах празна. Усещах тъга. Никога не съм се делила от майка си и сега това нейно заминаване ми тежеше. Какво я болеше, че трябваше да влиза в болница. Нищо не сподели или просто аз не знаех. Децата ме викаха и насърчаваха да играем, но не ми идваше отвътре. Усещах слабост и празнота. На другия ден се мъчих да разбера какво става и защо мама замина. Някаква пустота изпълваше нашия китен двор, изпълнен със най-красивите цветя, които мама бе насадила. Имах чувството, че те усещаха също нейното отсъствие. Залянаха, а още бе едва първият ден. Кучето ни лаеше и гласът му отекваше в ушите ми някак злокобно и силно. Усетих какво липсва, ами да... маминият глас не се чуваше. А, колко ме бе дразнел, като повишаваше тон да ни се кара. Сега разбирах, че това е най-хубавият глас, който съм чувала някога, маминият. Даже когато мъмреше кокошките и викаше по кучето, този глас се носеше като ехо и огласяше наоколо. Смехът ѝ беше весел и кръшен, та се носеше във въздуха като пролетен вятър. От време на време пееше някоя от своите любими песни. Ами да, сега осъзнавам, че липсата ѝ прави двора пуст и празен. Даже цветята отказаха да цъфтят, а кокошките спряха да носят. Това е. Няма я

маминка, няма живот. Татко замина на работа и щеше да се прибере в края на седмицата. Леля Сийка много се стараяше, но не беше същото. Сутрин две ръце ми решеха косата и ми правеха панделки, но не бяха мили като мамините. Бяха груби и непохватни, та ме скубеха. Нямахте ги моите, мамини ръце.

— Измий се и се облечи сама, така ми казваше леля. Не си малка вече, можеш и ти да се справяш. Сестра ти вече може сама, учи се от нея. Слагаше ни да ядем нещо на масата, но то преминаваше през устата ми без да го усещам. Засядаше някъде там на гърлото и дълго не искаше да слиза в корема. Нещо ме душеше. Ама какво ли?

— Хайде, храни се, нямам какво да сложа друго на масата – ми подвикваше леля, като смяташе, че не ми се яде това, което е сложила. Само, ако чуех гласа на мама и щях да се нахраня с него.

Ама леля Сийка нищо не знаеше, тя нищо не разбираше горката. Така ли се бе грижила за нейните пораснали вече деца, или бе забравила? Ами аз страдах, това беше. Не, че не се стараяше милата. Като ме погалеше по главата сякаш с камък ме удряше. Де да беше мамината ръка – лека, гальовна. Не ми беше хубаво и мило с нея. Като ми се усмихнеше насреща и зъбите ѝ ми се виждаха, като на вълка от „Червената шапчица“. Едри и разредени зъби. Де да знам, дали пък така са ми се привиждали. Не можех да скрия учудените си погледи към нея. Гледах я, а не я виждах. Миризмата ѝ ми пречеше, отблъскваше. Гледах да не го показвам, ама то си идваше отвътре.

Минаха два, три дни, мама я нямаше. Забави се. За мен беше цяла вечност. Леля нищо не казваше. Не, не,

тя трябва да си дойде вече, така си говорехме със сестра ми. Тя приемаше по-леко това нейно отсъствие или по-точно не съм го осъзнавала. Всичко губеше смисъл около мен. Мама занесе всичките ми радостни мигове, които ми даваше денят, заедно със себе си. Ходех по двора, излизах из село, но мисълта ми беше само с нея и нейният образ. Страшна мъка ме обземаше и не ме напускаше. Усещах, че губя нещо свято и истинско. Още повече нищо и никой не ми казваше защо замина така бързо за столицата. Дали е тежко болна и ще се върне ли? Дните ми станаха безкрайни, игрите ми не вървяха. Децата започнаха да ме отбягват, защото им станах скучна и неразговорлива. Леля ми Сийка ми стана противна. Не можех да я понасям. Каквото и да направех, тя ме хулеше и ме караше да се разплаквам. Оправяше ми леглото, но някак набързо и немарливо. Това се отразяваше и на съня ми, неспокоен, изпълнен с кошмари. А, мама като го застелеше и подпъхваше възглавничката ми спях, като къпано бебе и сънувах едни прекрасни приказки.

Когато си бяхме четиримата и татко заминаваше по седмица-две на работа, много ми беше мъчно за него и плачех, но сега ми беше повече мъка за мама и само за нея мислех. Не усещах липсата на татко. Или болката по майката е по-силна.

Какво стана с нея? Жива ли е? Никой нищо не казваше. Да не би влакът да потъна в пропаст. Сърцето ми се къса и не мога да проумея защо мълчат. По улиците, хората ме гледаха някак странно. Ама, какво става? Как ще живея без нея. По-добре и аз да умра, ако тя е умряла. Чувствах се, като изоставено коте. Като попитах леля, тя все троснато ми отговаряше, че ще се върне.

ко ми мина и заподскачах от сърце. Прегърнах даже и леля Сийка импулсивно. Цял ден не оставих майка сама, а бях около нея, за да не би да ми избяга пак.

Първата нощ не мигнах цялата, като се вторачвах върху главата на мама за да се уверя, че е при нас. Бях най-щастливото дете на земята, че си имам майка.

Сега мога да разкажа на всеки, че няма по болно от това да си загубил родител, а още по-страшно – майчицата.

ОСТРИЕТО НА ВРЕМЕТО

Димитрина Христова

(В памет на мама)

В стаята цареше както обикновено тишина. Мъжът бе в старото кресло, ограден с възглавници и одеяло на коленете. Поради икономии, не повишаваха градусите. Диабетът му беше отнел зрението и сега виждаше само силуети. Очите му зад дебелия стъкла се мъчеха да уловят фигурата на жена му. Старата учителка Добрева беше неспокойна. Няколко пъти обиколи стаята и все поглеждаше към часовника.

— Не трябва ли да тръгваш вече? – попита за пореден път мъжът от старото кресло, търсейки я с късогледите си очи.

— Има още време.

И пак замълчаха. Така беше и в повечето време. Понякога му се струваше, че има неща, които поради силното си късогледство, не долавя и тя крие от него. Друг път го обхващаше спокойна увереност, че между тях не може да има тайни. Тогава мислеше, че е достатъчно да бъдат в една стая, за да разбере всяка нейна мисъл. Четиридесет години бяха живели неотлъчно и въпреки, че не приказваха много, усещаше настроенията, вълненията, дори мислите ѝ. Отслабването на зрението му беше изострило други сетива в него. Сега познаваше по гласа ѝ, по въздишките ѝ, по движенията ѝ дали е радостна или тъжна, бодра или уморена. Затова разбра веднага преди три-четири дни, това, което се беше случило. Няколко нейни ученици я бяха причака-

ли пред дома им вечерта, нападнали и удряли. Раните по лицето и главата едва-едва се виждаха, но почувства тази по-страшната в сърцето ѝ. Оттогава седяха на любимите си места с часове и мълчаха.

Днес се бяха пооживили. Тя с притеснение сподели, че чрез директора на училището, е подала оплакване в Министерството. Тази сутрин ѝ бяха съобщили, че е необходимо да се срещне със служител от ведомството и да получи отговор. Той се съмняваше, че ще я приемат, още по-малко да получи и отговор, като знаеше как у нас се проточват нещата. Не смееше да загатне за своите съмнения. Успокои се, когато тя се приготви да излезе. Преди това се приближи до него, оправи одеялото и докосна ръката му А той ѝ каза: „На добър час!“.

— Ще купя и лимони – каза тя с по-ведър тон. – А дали да не махна тези лепенки по лицето? Някак си е неудобно да се появя с тях в Министерството.

— Махни ги – рече той тихо. – Но разкажи всичко...

— Е, довиждане... Ще се върна веднага.

Преди това прегледа печката, сипа лопатка въглища и излезе.

Навън я посрещна студеният зимен ден. Чист, мек сняг белееше навред. Два дни беше валяло и сега снегът блестеше съвсем пресен. Той не беше се слягнал още, а покриваше дърветата и къщите като рохав, искрящ прах. И всичко наоколо тънеше в някаква благоговейна, чиста до сълзи белота, все още ненакърнена от пушеците и мръсотията на големия град.

Тръгна по малката уличка. Обзе я необикновено спокойствие. Зимният пейзаж я върна години назад, към детството. Помисли си, че зимите тогава бяха като таз годишната – с дълбок сняг и белота. В селото, в кое-

то беше израсна и където майка ѝ също беше учителка, се разливаше светла доброта. Хората бяха по-сърдечни, по-милосливи. Децата израстваха и се учеха на послушание и повече смиреност. И като че ли пред нея изникнаха озлобените лица на нейните похитители.

Старата учителка се откъсна от мислите си. Беше наближила сградата на Министерството. Обзе я хлад. Въпреки, че добре знаеше какво става в училище и извън него, вярваше, че ще бъде разбрана и ще получи съчувствие. Притесняваше се само от това, че отново трябва да говори за станалото. Така обичаше своя предмет – химията и своите възпитаници. И затова страдаше, че сега не ги разбира, не може да намери правилния път към тях. А не можеше да си позволи да напусне. Как се зарадва, когато я повикаха да замества болната си колежка. Средствата бяха добре дошли към скромните им пенсии. Нали мъжът ѝ боледуваше и се нуждаеше от скъпи лекарства...

Поканиха я в широка светла стая. В дъното, зад бюрото, седеше широкоплещест мъж в скъп костюм, със светло синя риза и връзка. Когато я видя, стана и пристъпи напред.

— Здравейте! Госпожа Добрева, предполагам – подаде ръката си и не пропусна да погледне часовника си. – Седнете! – и посочи стола пред бюрото.

Старата учителка се озърна стеснително. Огледа бюрото – лаптопа, телефона с много бутони и разбира се папки.

— Разгледахме вашата жалба. Имате ли да допълните нещо?

— Нямам – продума Добрева. – Всичко съм описала подробно.

Мъжът извади един лист и го сложи пред себе си.

— Така! Значи вие твърдите, че преди пет дни вечерта към 8 часа, когато сте се прибирали към къщи неочаквано няколко момчета са ви нападнали и нанесли побой с пръчки по лицето, главата и гърба. Сред нападателите сте разпознали двама ваши ученици – Иван Петров и Димитър Павлов. Същите преди известно са пуснали димна бомбичка в класната стая и така са осуетили провеждането на родителско-учителската среща. Вие сте ги открили тогава, защото сте забелязали, че при провеждане на упражнения в химическата лаборатория, те са взели скришом от химикалите. Докладвали сте своевременно на директора за тази им постъпка и сега твърдите, че въпросните младежи искат да ви отмъстят. Така ли е?

Мъжът прекъсна монотонния си разказ и се наведе напред. В очите му се четеше нетърпение и досада. Учителката недоумяваше: „Защо ме разпитва като следовател, след като всичко съм описала?“

— И сега вие искате да им се наложи най-строгото наказание, нали?

— Мисля, че така трябва да бъде. Да подейства и възпитателно – рече неуверено Добрева.

Мъжът се взря в лицето ѝ, почуквайки с химикалната по бюрото.

— А можете ли да ми кажете, госпожо Добрева, какви мерки сте взели, за да предотвратите такива постъпки на младежите, както ги наричате „разюздани юноши“?

Старата учителка не отговори. Ръцете ѝ започнаха да изстиват, въпреки топлината в стаята.

Гласът му отново достигна до нея:

— Мисля, че сте запознати с нашата нова педагогическа наука и знаете, че няма престъпни деца, а има лоши методи и подходи на възпитание.

Добрева беше объркана. Тя беше чувала и друг път такива разсъждения, но не предполагаше, че те могат да ес отнасят и за нейния случай.

— Особено подчертавам думата „подход“ – продължаваше мъжът. – И във вашия случай подходът е бил решаващ. Имам сведения, че вие се отнасяте с учениците хладно и официално, говорите с тях само по предмета и сочите примери от вашето поколение. Освен това сте изисквали много строго и педантично за дреболии. С една дума вие не сте успели да се впишете в новата среда и затова се е получило така.

— Да, да – промърмори механично Добрева, обзета от мрачно предчувствие.

Мъжът кимна доволен.

— Сега ще ви съобщя нашето решение. Ние считаме, че за случилото се на 25 вината се крие във вас в неумението да вникнете в душата и стремежите на днешната младеж. Налага се да се извините пред учителския съвет и да промените подхода си към учениците.

Добрева се вторачи в лицето на мъжа, като се люшна напред. Всичко ѝ се струваше нереално, но разбира, че това е решението и тя трябва да го изпълни.

— Вижте, госпожо Добрева, вие сте от друго поколение. Но ние живеем в трудни преходни времена... Възпитание на нашата младеж... Довиждане! Препис от решение ще бъде изпратено в училище.

Учителката пое едва-едва ръката му, каза „сбогом“ и излезе бавно от стаята.

Отново пое по заснежените улици. Над града падеше синкав здрач, но тя не го забелязваше. Крачеше сред хората, без да ги забелязва. „Да признае през учителския съвет? Какво да признае? Това, че вината е нейна?“ Решението беше толкова невероятно, че тя се спираше и разтъркваше лицето си. Да, изискваше точност и ред от своите ученици, мъмреше ги, когато допускат грешки, пишеше и двойки. Но това мислеше, че е в задълженията на всеки учител. Всичко това бе за тяхно добро. „Ще напусна... – реши неочаквано тя. Стори ѝ се, че това е толкова естествено. Още утре ще отиде при директора и ще подаде оставка си. Даже ускори крачките си, мъчейки се да отпъди от ума си университетният разговор.

Но изведнъж се спря насред улицата. Добре, ще подаде оставка и тя ще бъде приета. А после? Ще си остане в къщи, а как ще живеят с мизерните си пенсии? И как болният ѝ мъж ще понесе истината?

Почти беше задминала мола. Сети се, че трябва да купи лимони. Върна се и влезе в него. Избра няколко лимона от щанда, колкото можеше да си позволи, и пристъпи към малката опашка пред касата. Закачи без да иска купувача пред нея.

— Леко, бабке, не ми танцувай по мазолите! – извърна се рязко назад едно 15-16 годишно момче със скиорска шапка и зачервено лице. В ръцете му имаше бутилка.

Добрева се отдръпна и сви.

— Можеше да ми кажеш и по друг начин – рече тя.

— Хайде, хайде – рекламации на гишето – отвърна през рамо младежът.

— Не те е срам! – обади се една жена от опашката. – Кой те е научил така да се държиш с възрастните?

Намесиха се и други. Добрева не слушаше, само свиваше лице от грубия глас на момчето.

— Бой, бой за вас! – избоботи един едър набит мъж.

Момчето плати, вирна предизвикателно глава и излезе невъзмутимо от магазина, повдигайки се на пръсти.

След малко и тя си тръгна. Случката я поободри. Имаше и други хора, които мислеха като нея.

Той я чакаше в стаята. Беше на все същото място. „Забави се“ – продума. Тя разбра едно – не може да му каже какво е преживяла. С какво сърце да му разкрие грубата картина на живота и унизителните думи на мъжа в Министерството. А и лекарите му забраниха силни въздействия.

— Късно ме приеха. После пък чаках на опаша за лимони.

Добрева се съблече и седна близо до него. Беше се успокоил. Изведнъж си помисли с тъга, че за пръв път го лъже и че все пак е добре, че е късоглед. „Знаеш ли, този началник излезе добър човек. Накара ме да му разкажа всичко отново, а после се възмути...да, да страшно се възмути. Каза ми: „Това е цяло безобразие, госпожо Добрева, безобразие...“.

Добрева замълча, изви лице настрана, впечатлена от срам, от мъка или от нещо друго, което напираше в гърдите ѝ. А той я гледаше с разширени очи и по бледите му бузи се стичаха безумно ситни старчески сълзи.

Вечеряха и той я помоли отново да разкаже всичко. Легнаха и продължаваха да разговарят. После съпругът ѝ заспа спокоен и щастлив.

Чувайки спокойното му дишане, Добрева усети как се отпуска една изопната струна в гърдите ѝ и се разля омаломощаваща слабост. Но заедно с това у старата учителка започваше да прониква като отровна мъгла ужасът на утрешния ден. Да се изправи пред колегите си, между които имаше и бивши нейни ученици, и да са извинява на нещо, от което е жертва.

Старата жена изстена глухо, но в миг се уплаши да не събуди съпруга си. Кой знае защо, тя не можеше да си спомни чертите на началника. Вместо тях тя виждаше като живи лицата на хората от опашката, които се опитаха да я защитят, чуваше техните гласове...

В прозореца гледаше ясното зимно небе. Една-единствена светла звезда трепкаше и старата учителка се взираше в нея с широко отворени очи.

СЪНИ

Марина Димитрова

Емо влезе в апартамента и с надежда погледна към стаята на майка си. Не очакваше да свети, но... все пак. Може пък да е още тук, да чисти, да готви, или пере. От нея можеше да се очаква всичко. Тя ту се появяваше, ту изчезваше. Все бързаше, бързаше да свърши всичко и да дотича при онзи идиот, онзи високообразован робот– нейния любовник. За някакъв разговор с майка му и дума не можеше да става, а когато оставаше, то беше, за да му виси над главата и го ръчка да учи уроците си за следващия ден в училище. Тя неистово искаше сина ѝ да завърши поне едно висше образование и наистина полагаше страшни усилия за това. Използваше всички средства, не се спираше пред нищо – връзки, черпене, услуги, а понякога и пари. Да, тя се грижеше за всичко, но не и за душата му. Не го питаше как заспива сам, как сам сяда на масата, как сам пали вечер лампите в пустия, чист апартамент. Той жадуваше за една-единствена топла дума, но получаваше нареждания, най-вече по телефона – какво да яде, какво да облече и да учи, да учи и пак да учи. Баща си отдавна беше отписал. От него Емо не получи грижа и обич, той не се интересуваше от сина си, не го търсеше дори и по телефона, не идваше. Все едно беше умрял. Живееше някъде с някаква жена и това беше всичко, което Емо знаеше за него.

Самотата го смазваше и ужасяваше. Накрая реши да си вземе котка, за да запълни поне малко празно-

тата, да има някой да го чака, да има кого да гали и на кого да изплаче пронизващата болка. Котката беше от породата „улична превъзходна“, но и тя като него жадуваше за ласки, топлина и грижа. Кръсти я Съни – да огрее и стопли премръзналата му душа. Изкъпа я и тя се настани трайно в леглото му. С нея заспиваше и пак с нея се будеше. Всеки ден тя го чакаше на прозореца да се върне и щастливо се търкаше в краката му, мъркаше и доволна изяждаше вкусотиите с, които той я гощаваше. Майка му се възмути от „поредната му лудост“.

— Защо ти е това улично животно в къщи, тя сигурно носи куп болести и паразити, мърси и цапа! А и изисква много грижи и време, а ти, нали знаеш, че тази година е решаваща, да вземеш висока диплома и да влезеш в Юридическия, знаеш, нали? Моля те разкарай котката отук и се съсредоточи в ученето.

Това продължи дълго, накрая Емо се предаде и занесе Съни при един съученик, който живееше в къща. Тя уплашена се скри зад купчина дърва, измяука жално и го погледна въпросително и с укор. Той ѝ обеща, че всеки ден ще идва да я храни и погали. Като се скри зад ъгъла, тайно изтри сълзата, която пълзеше по бузата му. С това майка му уби окончателно всичко човешко и чисто у него.

В самотните си нощи, той се закле, че ще си отмъсти. Закле се твърдо и неотстъпно, закле се за цял живот, че ще създаде за майка си същия ад, в който живее сега. Баща му му беше толкова безразличен, че не заслужаваше дори и омраза. „Не мразим мъртвите, нали“ – казваше си Емо.

След около десет години, Емо, вече преуспяващ млад адвокат, циничен, елегантен, нахален и проби-

вен, все така таеше презрение към баща си и омраза към майка си. Той така и не се ожени. Смяташе всички жени за курви и ги третираше като такива. Реши, че вече е достатъчно силен и обръгна и пристъпи към дадените пред себе си обещания в онези самотни, студени и ужасяващи нощи. Баща му не го интересуваше, сега обаче беше ред майка му да си плати, да си плати с лихвите и горчиво да плаче, да се моли и страда, като него, в самотните му младежки години. Зад бронята си, направена от мъката и самотата, той беше защитен от всяко чувство на състрадание, обич и жал. Изгради си стройна система за отмъщение.

Първо лиши майка си от собствеността върху недвижимите ѝ имоти, за които тя беше се трудила с нокти и зъби. С познанията си на юрист, той я подхлъзна с лекота. Тя наивно му се довери и той получи имотите ѝ. След това купи една къща в далечно село и я изпрати там заедно с глупака, с който живееше сега. Беше зарязала високоинтелигентния робот и се беше хванала с един безобиден пияница. Емо просто нае лекотоварна кола, плати на шофьора да натовари багажа ѝ и я на-тири. С огромно задоволство видя мъката и сълзите в очите ѝ, когато тя се прости с жилището си. Той я познаваше, знаеше колко е горда и беше сигурен, че няма да хленчи и се оплаква пред никого. Вината и угризенията, които тя изпитваше за осакатения емоционален живот на сина си, я караха да отстъпва и прощава. Лишена от доходи, захвърлена в дивото село, тя потъна в блатото на безличието. За утеха синът ѝ ѝ подари куче, което тя искрено обикна. При едно гостуване в селото Емо плати на едно циганче, даде му отрова и му поръча да я подхвърли на кучето. Когато тя разплакана

му съобщи печалната вест, сладостта на отмъщението заля Емо като елей.

След това се зае да продължи плана си с тактиката на Цезар – разделяй и владей. С лъжи, сплетни и клюки успя да влоши отношенията между майка си и родителите и брат ѝ. Настрои ги един срещу друг. Той умело използваше слабостите на хората, превръщаше ги в свое мощно оръжие. Накрая с умели ходове (но напълно законно), успя да лиши майка си, а също и доскорошния си съюзник – вуйчо си, от наследство (което Емо прибави към имотите си), след смъртта на родителите им, отишли си набързо един след друг при страни обстоятелства.

Всеки път, когато ходеше в селото, той щедро носеше обилно количество алкохол като подарък на пастрока си и го напиваше до безсъзнание. Майка му се караше, викаше, но те по мъжки, дружно я оплюваха и обиждаха. След около две години, пастрокът получи удар след едно зверско напиване и почина без да дойде в съзнание.

Емо, като добър син, за да не е сама майка му, ѝ подари котка. „Името на котката е Съни“ – каза той, – „нали помниш, Съни“. Тя го изгледа странно.

Съсипана и самотна, въпреки скандално ниската си пенсия, майка му все пак успяваше да се крепи на ръба на мизерията и да се грижи добре за котката. Обикна я с цялото си сърце. Само тя ѝ беше останала. Жената вече беше възрастна, не очакваше кой знае колко от живота. Искаше просто да бъде оставена на спокойствие. Синът ѝ рядко се сещаше за нея, почти не я търсеше. Един ден, най-неочаквано, той дойде при нея с предложение: тъй като наемателят в един от апарта-

ментите му (впрочем един от бившите нейни апартаменти) напуснал, ако тя иска, може да дойде да живее в него, но при едно условие – без котката.

Тя се ужаси от мисълта да се раздели със своята любимка и категорично отказа. Синът ѝ най-спокойно ѝ обясни, че ако не приеме, ще се наложи да продаде къщата, а тя може да задържи котката, но някъде другаде, където пожелае. След това си замина, щастлив от ужаса, който прочете в очите на майка си.

Тя видя жестокостта в очите му, познаваше неговата непреклонност. Знаеше, че дори да се подчини и този път, и отиде в апартамента без котката, той щеше да я мести и размества от апартамент на апартамент, като ненужна, непотребна вещь, разбира се с алтруистичното обяснение, че това се налага заради нейния комфорт и удобство.

След няколко дни една съседка откри „софиянката“, както я наричаха в селото. Беше се обесила на една греда в мазата. Котката не се виждаше никъде, всъщност никой не се сети за нея.

ЕХ, ПУСТА, ПУСТА МАЙЧИНА ОБИЧ! Нели Господинова

Дълго се чуди откъде ѝ дойде на главата шопът. Един шоп в цяла Добруджа да дойде, в нейната къща да влезе. Хубавото ѝ момиче да почерни. Залепна като пиявица и смуче, смуче... И всяка вечер дохожда. Цял град го гледа как се сурне след нея. За срамотиите, дето я прегръща пред татко ѝ, да не говорим. И нахален. И устат! Хем всяка вечер у тях – яде, пие и не си затваря устата, хем да се жени за щерката нищо не казва. То пък от друга страна, кой ще го вземе тоя шоп – гол като пушка. Ни го знаят от де е (Кюстендилско май). Баща му и майка му – кой ги е виждал. Един сал вуйчо има в града, и той дърт пияница. Ни да го види човек, ни да си поговори с него. Груб, недодялан. И той шоп ли е, македонец ли е, кой го знае какъв е. А само като се сетеше, че един ден можеха наистина сватове да станат, тръпки я побиваха от горе до долу...

„Но стига вече!“, ядоса се наум Ганка и почна да меси тестото още по-яростно. Правеше питка за вечеря и бурните ѝ мисли риеха дълбоки дупки в нежното майчино сърце, сякаш беше тесто. Тя взе да го точи още по-зло, намаза корите с масло и сирене, зави ги, оформи добре многолистната погача и я метна във фурната да се пече.

Ах, Нинето! Не е Нинето виновно, не е... То е най-хубавото дете на света. Високо, стройно, русо, синеоко, умно. Откак се роди Нинето, тя, Ганка, майка ѝ, все над главата ѝ трепереше. С тая бяла кожа, с това крехко

здраве – колко болести и алергии. И все по болници и доктори висяха. А то, милото – като порасна, за медицинска сестра се изучи. А тоз човек (ако и да не е човек шопът), ей така да дойде и да го грабне.

Ех, защо не го дадох Нинето на младия доктор Мамеров, като го искаше за жена. Ама как да си дадеш в чужда къща най-свидното детенце! С какви очи щеше да посреща високомерните сватове – Мамеровите. Тия богаташи щяха да ги гледат все отгоре, като дойдат на гости в тяхната бедна къща на края на града.

Как щяха да се отнасят с Нинето след това? Като с последна голтачка!... Колко стягаха с баща ѝ къщата оттогава насам! Да е спретната, подредена, богата, тая пуста къща! Да не са по-долни от сватове следващия път. Но следващи сватове така и не се явиха. Младият д-р Мамеров – тогава обаче тя го считаше за стар, беше със седем години по-голям от дъщеря ѝ, замина за София със семейството си и повече не чува за него. Или пък Нинето не искаше повече да ги тревожи – нито семейството си, нито себе си.

Дали е било любов? И да е било... Майчината любов е най-силна и вярна. Тя първа предусеща кое е най-доброто за детето. А тогава любовта ѝ подсказа да се намеси. И сега пак се бунтуваше пустата майчина любов! Срецу шопа!

Да, но днес Нинето бе вече на трийсет. И друг доктор Мамеров не се яви за зет. А шопът бе всяка вечер у тях... Мисълта за него пак я върна към Мамеровите:

„Не знам вече, дали добре сторих тогава... Момчето тъкмо беше завършило, върнало се в града и си търсеше жена. А Нинето с тия големи сини очи, с тая бяла кожа и руса коса... Знаем ли! Може наистина да я е оби-

чал. С тая моя пуста майчина обич добро ли, зло ли на детето си сторих! Досега щяха деца да навъртят, къща да си построят. В никой случай нямаше да позволят Нинето да живее със свекърва си наедно... Да я тормозят и да им слугува. Ех, ако можеха да върнат времето назад, вече нямаше да е толкова инатлива...

Ами пък не, такава съм си... Ината преселка. Генът ми е такъв!”

— Върнахте ли се вече, Нине? – надникна Ганка към вратата. В коридора вече тропаха дъщеря ѝ и омразният шоп. – Събувайте се. Ей там има терлички да обуете, маминото! И ти, и ти, Владко! Обувай терлиците, че обувките ти в нашата къща, все към вратата сочат, нали знаеш?... Ха-ха! Това е стара преселска дума, не се тревожи...

— Да, да, госпожо Ганка! Ще обуя терлиците... Ммм, колко вкусно мирише! А това е за вас – рече Владко и ѝ подаде торбичка от супермаркета. – Напазарувахме с Нинето.

— Че защо си харчите парите. Спестявайте! Излизайте! Млади сте! Аз тука съм спретнала една питка и манджичка има. А татко ти, Нине, ще извади от мазата сок от бъз и една ракийка има от дядо ти. Вие, Владко, по вашия край може домашна ракийка да не пиете...

— А, прием, но аз не пия, госпожо... Но няма проблем, ако трябва да правя компания, ще пия една чашка.

— Тъй, тъй... ще пиеш! Ами заповядай, сядай, нали си ни вечният гост тука, Владко, как да не ти сипем една ракийка... Вашите обаждат ли се? Знаят ли как, къде и с кого живееш?...

— Не, не се обаждат... Разведени са, никога не съм го крил... Имат си свои проблеми родителите ми, нови

семейства, за мене не мислят.. Пък и знаят, че съм у вуйчо. Той сам ме покани... Освен това съм вече на трийсет и две, госпожо Ганка!

— Ох, разведени... То не е хубаво, ама живот... – за-тютка се Ганка, докато слагаше масата. – Нине, доктор Мамеров обажда ли се от София? – изтърси най-нео-чаквано тя и Нинето се смръзна. Майка ѝ от години не споменаваше името му.

— Кой? Кой да се е обаждал?... – заекна от изнена-да момичето. – Ти добре ли си бе, мамо? Как се сети за него?... – и повиши тон. – Ти никога не говориш за него, какво ти става?...

— Докторът Мамеров е много кадърно и умно момче, Владко! Преди осем години искаше ръката на Нинето. Тъкмо завършил медицина, от богато лекарско семейство. Колко имоти имаха тука, не като тебе!... Гол като пушка! Прощавай! Май всичко продадоха, като за-минаха за София а, Нине?...

— Знам, знам. Нинето ми е разказвала за него, госпо-жо Ганка! Имали сте несъвместимости в отношенията...

— Несъвместимости какво?... – опули се Ганка, но бързо се окопоти и пак влезе в настъпление. – И как върви търговийката, алъш вериша как е при тебе? Имаш ли мющерии, както се казва? То, да си дребен търговец в нашия град не е кой знае какво, сам знаеш...

— Знам, знам... Хората са бедни, само за подаръци купуват. Как да върви, никак. Едва-едва. Но с Нинето решихме, че ще разпродадем каквото е останало от стоката и другаде ще си търсим късметя.

— Другаде късметя ще си търсиш? Това е добре! Да не се връщаш пак в Кюстендилско? Нали оттам беше. Виж колко много неща за тебе зная...– грейна лицето на Ганка най-неочаквано.

— Не, не... Друго имам предвид...

— А, Владко! А ти видя ли абитурантския костюм на Тонито? Ела, ела да ти го покажа! Закачила съм го на закачалки в хола. Който дойде, да го види! Ето тука е ризата. Копринена. Резеда! Харесва ли ти? А!

— Да, да! Важното е на Тони да му харесва, госпожо Ганка!

— Ъ, че как няма да му хареса. Ето и костюма. И той е зелен. В тон да е всичко. И вратовръзката. Сичко сè пари струва, това е. А тука в тоз гардероб, видиш ли? Все е чеиз на Нинето и на Тонито. Един ден като се оженят... Кхъ! Ти, Владко, как мислиш да я караш така, като един костюм нямаш... Ох! Нищо, нищо! Я, иди там до фикуса. А! Я да те видя колко си висок! Ха-ха, нали знаеш оня виц, дето завреният зет все до фикуса седял....

— Ха-ха! Да, да! Знаем го, госпожо Ганка!

— Мамо, хайде, моля те! Татко дойде. И Тони също. Аз сложих масата. Остави Владко да си почине, че цял ден е работил!

— Да, оставям го... Браво, Нине! Браво, майка! Дорде се обърна и то сложило Нинето масата! На татко си сложи ли кòпанчето, че той кòпанчета обича? И нож му сложи, че не обича да си цапа ръцете, като се храни.

— Да, мамо! Сложих! Кòпанче, нож, всичко.... Хайде!

Ганка се разбърза доволна, че нещата някак от само себе си се подреждат. Нинето все пак беше умница, нямаше да се остави току-така на един шоп.

— Та кога заминаваш за Кюстендил, Владко? – рече между другото Ганка, докато отопяваше с един залък вкусния сос на пилешката яхнийка.

— Не, мамо. Не заминава за Кюстендил – намеси се Нинето. – Мислех да не казваме още, но щом подхвана

темата. Заминаваме двамата с Владко. За Швейцария. Берн. Намерих си работа там. Като медицинска сестра. И Владко ще си намери работа, като стигнем...

Бащата на Нинето и брат ѝ Тони замръзнаха, онемели от неочакваната вест.

Ганка изпусна лъжицата от изненада и тя плъосна под масата. Швейцария! Лицето ѝ почервения, ноздрите ѝ се разшириха – вдигна кръвното.

— Швейцария. Берн. Намерила си работа. А той – не. Ще го издържаш в Швейцария! Луда ли си ма, Нине!... Ох, чедо, чедоооооо! Ох, защо майка си и пустата майчина обич не пожали!... – ревна отчаяно Ганка, колкото сила имаше.

И докато всички се суетяха, объркани от неочакваната вест, Ганка скочи, грабна ножа бързо и го заби в рамото на омразния шоп:

— На ти, наааа!... В Швейцария ще ми ходи. Момичето ми ще отведе! На ти!... Аааааааа!

НЕДОИЗКАЗАНТО

Йонка Илиева

Луната. Отново е същата. Огромна, бяла и толкова далечна. Като през лятото. Както през последното наше лято. След дългият летен ден от умора по двора, по прибиране и правене на зимнина, вечер, в градината, приседнали на пейката, гледахме същата тая луна. Също толкова бяла, огромна и далечна. Тогава. През лятото. Последното ни. Градината, ароматите, цветята – райска градина. Сътворена от ръцете ти, майко. Упойващи миризми, жужене на последни пчели, косове, светулки, лай на кучета, последни прибиращи се хора, глъч заглъхваща по улицата и ние двете в градината. На пейката. Гледахме луната. Тогава. През лятото. И сега я гледам. И сега ѝ говоря. Дано да я виждаш и ти. Тя ни е връзката. Чрез нея си говорим. Нищо че е далечна. Мисълта не признава граници. Така и ние. Аз – оттук, ти – там, някъде другаде. Мисълта и Луната ще ни свързват.

Може би, защото бе последно – това сега го знам – бе истинско.

Лятото. Бе топло. Слънцето ни будеше рано. Преди да отворя очи, стаята вече мирише на мекици. И пак там, в градината, с цветята, с цветовете, с всичките живи гадинки, събудили се, започвахме поредния летен ден. С чаша кафе, мекици и... недоизказаното. Сега... – сигурно е доста късно да кажа, че ми е било топло. Не само от лятото. Топло ми е било, защото сме били заедно.

Защо не съм го казвала? Защо толкова години съм си закопчавала думите? Защо винаги трябва да стане

късно, за да се сетя, че думите са за това, да бъдат изричани. Не искам да се задушавам от неизречени чувства! Сега, днес, в този миг трябва да говоря!

Но през лятото, последното наше лято, не говорех. Беше... като всяко друго лято. С работа, с мириса на печени чушки, с изпращането на лястовиците и щъркелите, с камбаната, когато селото се прощава с поредния, напуснал тоя свят, и ние двете на пейката в градината, без да казваме колко ни е топло и хубаво, без да знаем, че ни е последното. Тогава...

Зимнината приготвена. Дюлите прибрани. И оня аромат, дете го помниш докато си жив. Изпращането на последния низ лястовици от жицата... И моето лято свършва. Без да знам, без да знам... Щях да го удължа. Щях да го задържа. Щях да говоря. Да говорим. Толкова още много неща можехме да си кажем. Тогава. През лятото. През последното ни лято, майко. Ако сме знаели... Свърши... с недоизказани думи, защото нямахме нужда от тях. Било е лято. Топло. С огромна, бяла и далечна луна.

Отново е същата. Но е пролет. И е толкова далечна. И е студена. И сега само аз я гледам. Оттук.

Надявам се, ти също. Там, от другаде.. Къщата сама, бяла – си стои. Скоро бели кокичета ще разцъфтят, нали е пролет. Ще набодат в градината любимите ти цветя, нали градината ти е Райска: ще избият цветовете, ще разцъфтят, ще се завърнат птиците, те знаят дома си, ще има пак и пчели, и насекоми, и щурчета и светулки и самотна къща. Нашата.

Тя пази, надявам се, не само обич, тя пази думите ми... Неказани тогава. Тогава... През лятото. През последното ни лято. Нашето!

Кога ли отново
ще ни чакаш?
На уличката,
пред портата,
на залез слънце?
Кога ли?
Няма повторения
в този живот.
Няма.
Срещата ще стане,
Майко,
другаде,
там някъде,
в друго измерение,
сред светлина
и само любов.
Дотогава
ще си спомняме,
ще тъжим,
ще се молим
за прошката ти –
всеопрощаваща.
Ще те помним
и пак ще те виждаме
по здрач,
на уличката,
пред портата.
Дочакала ни!
Защото
ще се връщаме,
майко.
При корена!
Сега
И
Завинаги!

Завръщаме се. Болката облива Душата. Парещо. Няма те да ни посрещнеш, не си приседнала на прага. Завръщаме се... Двете ти пораснали деца, почти остарели, мамо. Завръщаме се. Къде другаде да идем? И е толкова спокойно, приказно, причудливо и е толкова изпълнено с присъствие – Твоето. Не лекува времето, не лекува. Добре, че ги имаме спомените, да потънем в тях и на тях да се усмихваме. Спомените с тебе, мамо. Нашите.

Къщата блести от усмивки и щастие. Кратко бе, но добре, че го е имало. Добре, че ни топли. Освен топлата болка, дето облива Душите ни. И смеха го има. Звъни. Ти се смееш от нищо, ние също. Боже, колко прости истини сме имали! Колко просто сме били щастливи с тебе, мамо. Завръщаме се. И усещаме прегръдката ти и силният ти Дух. Спокойни сме в бащината къща. Само дето болката... Но нали само болката ражда. Раждам редовете си за теб, дето приживе не можех да ти кажа. Никога за нищо не е късно. Никога. Срещата се състоя. Сега. Ти избърза, мамо, аз закъснях. Срещаме се в мислите си, в оная непрекъснатата нишка, като пъпната връв, дето не се реже и не престава. От майката към децата и от децата към нея. Заедно сме. Както винаги. Само дето не мога да заплача на рамото ти, а хапя възглавницата, да не се чува. Само дето не мога да потъна в прегръдката ти, а се прегръщам сама, само дето...

Добре, че нося Духа ти силен, да мога да преживявам, а болката, парещата, остава. Болката е с много нюанси, мамо. Трудно се носи. Но пък облагородява. От опит го знам. От тебе също. И толкова други неща от тебе знам. Толкова много, че се учудвам, кога си ме учила. През годините мамо, през годините. Прости ми, че не съм говорила, не съм казвала най-простите и ис-

тински думи, те, нещата се разбираха от само себе си. Тогава думите не трябвах, а сега имам нужда да говоря и да бъда чути! Чуваш, нали? Нали ме чуваш? Целувам ръцете, с които си поела малкото ми телце, с които си галила, понякога удряла мен, непокорната си дъщеря. Нали на тебе приличам. Такава съм. Непокорна. Като теб. Целувам ръцете ти! И искам само прошка. Дай ми я! Оная, вечната, космичната, дете само ти можеш да дадеш! И не преставай да се усмихваш и смееш. Ще чуваме през времето и гласа ти, и смеха ти, защото... обичаше нас, децата: остарелите вече дъщери, внучките си, сега майки, и техните малки дъщерички. Ти обичаше, майко! И на това ни научи. Да обичаме!

Обичам! Толкова е просто, толкова е забравено днес Обичането! Научи ни. И когато се връщаме тук, в къщата, освен болката, тръгваме си и с обичта. Твоята! И нашата! И нишката, пъпната връв, дете никой не може да среже!

*Усетих допира ти,
Мамо.
Като есенна мъгла,
мека и влажна.
Видях усмивката ти
през облак.
Усмихна се слънцето
и чух въздишката ти –
отекна глухо в мен.
Хълцам в шепи.
А есента:
най-красивата,
най-тъжната,*

*с най-късното
Циганско лято,
багри дървета
храсти и цветя...
Есента,
през която не изпратихме
птиците заедно.
Есента на самотност,
на далечна топлина
Есента,
пълна само със спомени –
Нашите.
Като дърва за огрев
ги пазим –
да се греем
през дните си
без Теб!*

Времето, относителното време, сякаш не е минало. А толкова много промени има в мен, около мен. Освен повечко бръчки, повече бели коси, по-дълбоки рани в Душата ми, дете не мога да превържа, нито мехлем да им намеря, само парят, болят и съня ми по-често стряскат.

Година след последното ни лято, мамо. Година... Къщата ни, бялата ни къща, самотна стои, Райската ти градина, пак е такава, само дете сред цветята ти, много саморасъл. Иначе цветята, от семчиците ти хвърлени, пак са на мястото си, пак са цъфнали, но сега те няма да им говориш. Защото ти говореше с цветята, мамо. Говореше им, обичаше ги и те ти се отблагодаряваха с мирис, с цвят и с радост за очите. Пак са си там. В

градината. Райската. Пазят спомена за теб. Както аз го пазя. Вместо теб се опитвам да им говоря, да ги галя и да махна, изскубя саморасляка, бурена. Е, правя го. Нали градината ти е Райска. Тя заслужава.

Това лято, първото след нашето последно, няма да има зимнина, няма да има мирис на печени чушки, няма и мекици. Сираче, плахо ходя из двора, плахо по стълбите стъпвам, да не събудя съня ти... Сякаш още си тук и след обяд си почиваш. Лека дрямка. Сякаш не си заспала завинаги. И гласа ти чувам, и стъпките ти и припряното бързане да успееш всичко навреме да свършиш...

Свърши най-важното, мамо. Тогава, в последното лято, когато ми бе топло, не говорех, защото не трябваше, то сега, една година след това, в относителното време, мога да ти кажа. С благодарност. Роди и отгледа Човек! Възпита Човек! Можеш да бъдеш спокойна и доволна. Колко майки могат да се похвалят с това? Имаш отгледани и възпитани Човеци – две дъщери, две внучки и две правнучки. Можеш да бъдеш щастлива. Бъди щастлива, там, другаде, където само ти можеш да бъдеш! Не се страхувай за нас. Нали носим по нещо от теб. Ще успеем. Ще се справим. Така, както само ти умееше. Така и ние. Твоето продължение. Човеците! Много самотни без теб, много тъжни без теб, с болката и утешението, че с нас се е случило.

Отново пейката, отново луната, пак същите лястовици и щъркели, те пак са тук, при гнездата си, у дома си. И аз съм у дома. Сама, без теб. Една година от последното ни лято, мамо. Дето не можех да говоря, защото...

Сега говоря и се надявам да бъда чута. Говоря и на цветята, и на птиците и на къщата. И ги обичам. Като теб. И боли, и боли, и боли...

Сама ще изпратя и лястовиците, и щъркелите, сама на пейката с луната ще седим, сама с къщата ще помним неказаните думи, дето мозъка ми будят, нераздадените ласки, щедрите усмивки и топлината. Толкова топло, че пàри, мамо. От спомени, от това, че е лято. От липси. От твоята липса. На пейката, сред уханията, сред песента на щурци, косове и треви, под луната: същата, бяла, огромна и далечна, с вечерта и сенките, с твоето присъствие и с къщата – нашата, бялата, докосване от ветрец, като твое докосване, се опитвам да заспивам. И да сънувам, да сънувам онова, другото лято, лятото преди една година, последното наше лято, мамо. Дето бе топло без думи... Думите сега се отрониха. С въздишка! С болка! С любов!

*Смали се къщата ни,
Мамо.
като отронена въздишка
издъхна
и се сви.
Потръпна.
Потрепери
от ужас и от вик
и притихна.
Сама,
бяла
и
самотна.
Осиротя ни къщицата,*

Мамо.
Далечен повей,
далечен спомен,
и лентата от миналото – наше.
Това остана.
Есенна слана,
самотни врани
и мъгла,
Мъглата, дето те погълна...

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕД ТЕБЕ КОЛЕНИЧА, МАМО! (ПОЕЗИЯ)

* * * / <i>Никне ангелска нежност</i> / - Милена Белчева	9
*** / <i>Посоките са слепи. Ти мълчиш</i> / - Яна Костова	10
Майка - Йорданка Радева	11
На мама - Цветанка Ангелова	12
На мама годините - Радка Атанасова-Топалова	14
У дома - Людмил Симеонов	15
На мама - Нели Арнаудова	16
На майка ми - Виолета Бедринова	17
Неизпратено писмо - Геолина Стефанова	18
Ти плачеш, мамо - Румяна Бакърджиева	20
Майчице - Драгни Драгнев	21
На мама - Цветанка Ангелова	22
* * * / <i>Кляса и ѝ тегне добротата</i> / - Николина Милева	23
* * * / <i>Той расте, аз смаявам се</i> / - Николина Милева	24
Памет - Галина Иванова	25
Най-съвършеното стихотворение	26
Екатерина Костова	
Пред теб коленича - Галина Московска	28
По маминия път - Слава Костадинова	30
Раница - Росица Иванова	31
Рецептата стара на мама - Дора Ефтимова	32
Реквием - Надежда Радева	34
Там, на прага - Надя Луканова	35
Цветята на мама - Бианка Габровска	36
Череша - Николина Милева	37
Черешова Задушница - Мариана Стоянова	38
Сбогуване - Младен Василев – Мисана	39
Прости ми! - Нели Господинова	40
Бяла Коледа - Нели Господинова	41

**МАЙКА МИ И АЗ
(РАЗКАЗИ)**

Писмо без получател - Марта Радева	45
През времето - Дора Вучкова.....	49
Неизпратено писмо - Кристияна Борикова	53
Майчино вълнение - Боян Балкански	59
Майката обича до смъртта си - Божидар Коцев ...	62
Майка ми и аз - Драгни Драгнев.....	64
Всичко за майка ми - Деян Уинчестер	66
Господ има планове за мен - Емилия Илиева	70
Дюлите -Виолета Терзииванова	75
Жената от пазара - Рая Вид.....	79
Майка - Йорданка Радева.....	82
Изповед пред майчиния камък - Цветан Войнов.	96
Майка - Иван Георгиев	101
Майка - Радка Атанасова-Топалова	106
Все тя, майка ми - Валентина Добрикова.....	109
Острието на времето - Димитрина Христова.....	115
Съни - Марина Димитрова.....	123
Ех, пуста, пуста майчина обич! - Нели Господинова.	128
Недоизказаното - Йонка Илиева	134